

**BANDOMOJO LIETUVIŲ KALBOS
BRANDOS EGZAMINO REZULTATŲ
KOKYBINĖ ANALIZĖ**

**TAUTINIŲ MAŽUMŲ MOKYKLŲ MOKINIŲ REZULTATŲ
ANALIZĖ**

Vilnius 2008

TURINYS

I. Bendrosios nuostatos

- 1.1. Analizės tikslas
- 1.2. Uždaviniai.
- 1.3. Šaltiniai
- 1.4. Bandomosios užduoties kontekstas
- 1.5. Bandymo dalyviai.

II. Užduoties charakteristika LVKBEP atžvilgiu

- 2.1. Formalioji bandomosios užduoties charakteristika
- 2.2. Užduotimi tikrinamų gebėjimų atitiktis LVKBEP

III. Bandymo rezultatai

- 3.1. Užduoties sunkumas
- 3.2. Testų ir jų punktų veikimas
  - 3.2.1. Skaitomo teksto suvokimo testo ir rezultatų analizė
    - 3.2.1.1. Skaitymo užduoties sunkumas
    - 3.2.1.2. Skaitomo teksto suvokimo testo charakteristika
    - 3.2.1.3. Vertinimas
    - 3.2.1.4. Atsakymų į klausimus analizė
    - 3.2.1.5. Išvados ir rekomendacijos
  - 3.2.2. Rašytinio teksto kūrimo testo ir rezultatų analizė
    - 3.2.2.1. Rašymo užduoties sunkumas
    - 3.2.2.2. Rašymo testo charakteristika
    - 3.2.2.3. Vertinimas.
    - 3.2.2.4. Rašymo testo rezultatai pagal kriterijus
    - 3.2.2.5. Išvados ir rekomendacijos

IV. 2006 m. ir 2007 m. bandymų rezultatų palyginimas

V. Bendrosios išvados ir rekomendacijos

- 5.1. Formalioji bandomosios užduoties charakteristika
- 5.2. Rekomendacijos testų rengėjams
  - 5.2.1. Skaitomo teksto supratimo užduotis
  - 5.2.2. Rašytinio teksto kūrimo užduotis
- 5.3. Rekomendacijos lietuvių kalbos mokytojams
- 5.4. Rekomendacijos NEC

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. Analizės tikslas

Bandomojo lietuvių kalbos brandos egzamino rezultatų analizės tikslas – įvertinti tautinių mažumų mokyklų mokinių bandomosios užduoties rezultatus, nustatyti jų kokybę ir palyginti gautus rezultatus su lietuviškų mokyklų mokinių to paties bandomojo egzamino rezultatais, pateikti išvadas ir rekomendacijas. Taigi analizėje bandoma atsakyti į šiuos klausimus:

- kokie tautinių mažumų mokyklų mokinių lietuvių kalbos bandomojo egzamino rezultatai; kodėl jie tokie?
- kokias tautinių mažumų mokyklų abiturientų žinias ir gebėjimus pavyko tinkamai įvertinti tiriamą užduotimi?
- ar bandomoji užduotis kokybiška tiriamosios grupės požiūriu: kaip ji skyrė stipresnius ir silpnesnius kandidatus?
- ką bandomosios užduoties rezultatai liudija apie lietuvių valstybinės kalbos mokymosi pasiekimus, mokymo situaciją ir pan.

1.2. Uždaviniai

Kokybinei rezultatų analizei buvo keliami tokie konkretūs uždaviniai:

- aptarti bandomojo egzaminu tikrintų tikslinės grupės mokinių skaitomo teksto supratimo (skaitymo) ir teksto kūrimo raštu (rašymo) gebėjimus;
- pateikti bandomojo egzamino testo užduočių analizę, įvertinus, ar pastarosios parengtos tikslingai matuoti negimtakalbių mokinių gebėjimus (atsižvelgiant į Lietuvių valstybinės kalbos brandos egzaminų programos /toliau – LVKBEP/ reikalavimus);
- pateikti bandomosios užduoties rezultatų analizę, akcentuojant problemiškesnius atvejus, nurodant susiformavusius bei trūkstamus gebėjimus;
- palyginti tautinių mažumų ir lietuviškų mokyklų mokinių 2006 m. ir 2007 m. vykdytų bandomųjų egzaminų rezultatus gebėjimų kokybės požiūriu;
- atkreipti mokinių, jų lietuvių valstybinės kalbos mokytojų, mokyklų vadovų ir švietimo politikų dėmesį į problemiškesnias ugdymo turinio sritis, kurios ryškėja iš bandomojo egzamino rezultatų analizės;
- pateikti rekomendacijų planuojamos bendros lietuviškų ir tautinių mažumų mokyklų valstybinio lietuvių kalbos brandos egzamino užduoties rengėjams.

Taigi siekiant įvertinti bandomojo egzamino rezultatų kokybę, analizė atlikta remiantis šiais kokybės kriterijais:

- egzamino programos pagrįstumo;
- egzamino užduoties turinio pagrįstumo;
- egzamino užduoties veikimo ir darbų vertinimo;
- egzamino užduoties sunkumo (subalansuotumo);
- atskirų egzamino užduoties testų ir jų punktų veikimo.

1.3. Šaltiniai

Atliekant bandomojo 2008 m. lietuvių kalbos valstybinio brandos egzamino rezultatų kokybinę analizę remtasi šiais šaltiniais:

- Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir išsilavinimo standartai XI-XII klasėms. – Vilnius, 2002.
- 2004 ir 2005 metų brandos egzaminų programos. Lietuvių gimtoji kalba. Lietuvių valstybinė kalba. – Vilnius, 2003.
- 2008 metų brandos egzaminų programos. Lietuvių gimtoji kalba. – Vilnius, 2006.
- Lietuvių gimtoji kalba. Bandomoji 2008 m. lietuvių kalbos valstybinio brandos egzamino užduotis. I dalis: teksto rašymo užduotys. II dalis: teksto suvokimo užduotis. – Nacionalinis egzaminų centras, 2007.

- Lietuvių gimtoji kalba. Bandomoji 2008 m. lietuvių kalbos valstybinio brandos egzamino užduoties vertinimo instrukcija. – Nacionalinis egzaminų centras, 2007.
- Bandomojo 2008 m. lietuvių kalbos valstybinio brandos egzamino rezultatai. Statistinė analizė. – Nacionalinis egzaminų centras, 2007.
- 152 sisteminės atrankos principu atrinkti bandomojo 2008 metų lietuvių kalbos valstybinio brandos egzamino mokinių iš mokyklų tautinių mažumų kalbomis darbai.
- Kalbos testų ir jų užduočių rengimo gairės. Sudarė Joana Pribušauskaitė, Loreta Vilkienė. – Vilnius, Apostrofa, 2006.

1.4. Bandomosios užduoties kontekstas

2008 m. lietuvių gimtosios kalbos brandos egzaminai (mokyklinis ir valstybinis) bus vykdomi pagal naują lietuvių gimtosios kalbos egzaminų programą (2006; *toliau – LGKBEP*). Nauja yra tai, kad valstybinio egzamino užduotį sudarys dvi privalomosios dalys – skaitomo teksto suvokimas ir teksto kūrimas raštu (samprotavimo tipo rašinys arba teksto interpretacija). Iki 2008 m. laikantieji valstybinį gimtosios lietuvių kalbos egzaminą turėjo atlikti du testus – teksto suvokimo ir kalbos vartojimo. Tačiau kitą egzamino dalį – teksto kūrimo raštu – mokiniai galėjo laikyti pasirinkę valstybinį arba mokyklinį egzaminą. Taigi atlikdami bandomąją užduotį, parengtą pagal naują egzaminų programą, lietuviškų mokyklų mokiniai galėjo pasitikrinti, kaip yra pasirengę laikyti turinio požiūriu kiek atnaujintą valstybinį lietuvių gimtosios kalbos egzaminą. Taigi aptariama užduotis buvo tikslingai rengta pagal LGKBEP ir skirta būtent lietuviškų mokyklų abiturientams.

Lietuvių valstybinės kalbos brandos egzaminai 2008 metais bus vykdomi pagal keleri metai galiojančią *Lietuvių valstybinės kalbos brandos egzaminų programą* (2003, pataisyta 2005). Laikantis jos reikalavimų, egzamino užduotį turi sudaryti trys testai – teksto suvokimo, teksto kūrimo raštu ir kalbos vartojimo. Palyginus su lietuvių gimtosios kalbos egzamino struktūra matyti, kad sutampa dvi abiem egzaminais tikrinamų komunikavimo gebėjimų sritys – skaitomo teksto suvokimas (receptija) ir rašytinio teksto kūrimas (produkavimas). Tačiau skiriasi vienos iš šių dalių svarba: teksto suvokimo gebėjimų vertinimui skirta 25 procentai viso egzamino taškų, o tai yra dukart mažiau nei numatoma gimtosios lietuvių kalbos egzamine (1 lentelė).

Lietuvių gimtoji kalba	Svarba proc.	Lietuvių valstybinė kalba	Svarba proc.
Skaitomo teksto suvokimas	50	Skaitomo teksto suvokimas	25
Rašytinio teksto kūrimas	50	Rašytinio teksto kūrimas	50
		Kalbos vartojimas	25

1 lentelė. Lietuvių gimtosios ir valstybinės kalbos valstybinio brandos egzamino užduoties testai ir jų svarba.

Taigi abiem egzaminais tikrinami komunikavimui svarbūs skaitymo ir rašymo gebėjimai sutampa. Kyla klausimas: ar nebūtų tikslinga visiems šalies abiturientams rengti vieną ir vienodą valstybinį lietuvių kalbos brandos egzaminą, kuriuo ir būtų tikrinami tie patys kalbiniai gebėjimai? Juoba, kad valstybinis lietuvių kalbos egzaminas ne tik patvirtina mokinių brandą, bet yra ir stojamasis į Lietuvos aukštąsias mokyklas, norminio vertinimo. Apie tai visuomenėje diskutuojama jau keleri metai: svarstoma, koks turėtų būti lietuvių kalbos brandos egzaminas, kuris tinkamai matuotų gimtakalbių ir negimtakalbių mokinių komunikavimo lietuvių kalba gebėjimus, atliekami Švietimo ir mokslo ministerijos bei Nacionalinio egzaminų centro tyrimai (2005, 2006). Atsižvelgę į tokį kontekstą, Švietimo ir mokslo ministerija ir Nacionalinis egzaminų centras pakvietė tautinių mažumų mokyklas dalyvauti bandant lietuvių gimtosios kalbos egzamino užduotį, kad būtų galima atlikti dar vieną tyrimą, atskleisiantį, ar šiuo metu yra formuojami panašūs gimtakalbių ir negimtakalbių mokinių skaitomo teksto supratimo ir rašytinio teksto kūrimo gebėjimai, ar jie gali būti tinkamai vertinamai pagal tuos pačius kriterijus.

1.5. Bandymo dalyviai

Gimtosios lietuvių kalbos brandos egzamino, parengto pagal naują LGKBEP, bandymas vyko 2007 metų spalio 12 dieną. Jame dalyvauti buvo kviestos visos Lietuvos mokyklos, vykdančios bendrojo lavinimo programas, nepriklausomai nuo mokomosios kalbos. Informacija apie dalyvius pateikta 2 lentelėje ir 1 priede.

mokyklos mokomoji kalba	baltarusių	lenkų	lietuvių	rusų	Iš viso
užsiregistravo	14	522	23 230	914	24 680
dalyvavo	13	402	21 653	768	22 885
dalyvavusiųjų dalis (procentai)	0,06	2	95	3	100

2 lentelė. Dalyvavusiųjų bandyme pasiskirstymas pagal mokyklos mokomąją kalbą.

Iš 2 lentelės matyti, kad bandyme dalyvavo santykiškai didelis procentas tautinių mažumų mokyklų mokinių (plg. valstybinę lietuvių valstybinės kalbos egzaminą paprastai renkami apie 2000 mokinių). Vadinasi, tyrimui pateikta statistika gali būti laikoma patikima, išvados pakankamai pagrįstos.

II. UŽDUOTIES CHARAKTERISTIKA LVKBEP ATŽVILGIU

2.1. Formalioji bandomosios užduoties charakteristika

Kaip jau buvo minėta, bandomąją gimtosios lietuvių kalbos brandos egzamino užduotį sudarė du testai (skaitomo teksto suvokimo ir teksto kūrimo raštu), kurių svartinė vertė vienoda – po 50 procentų viso egzamino taškų. Tokia struktūra nesutampa su šiuo metu galiojančio lietuvių valstybinės kalbos brandos egzamino testo modelio struktūra, tačiau ji yra visiškai tokia pati, kokia, kaip galimas bendro gimtosios ir valstybinės lietuvių kalbos valstybinio brandos egzamino modelis, buvo siūlyta ir bandyta 2006 m. Tai šios analizės autorėms leidžia lyginti 2006 m. ir 2007 m. rezultatus. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad aptariamoji užduotis buvo rengta griežtai pagal LGKBEP, tad gali būti neatitinkanti su LVKBEP reikalavimais. Apie tai bus kalbama vėliau.

Svarbus egzamino užduoties kokybės rodiklis – įvairiopa jos atitiktis egzamino programoms. Programos reikalavimų turi būti griežtai paisoma visos užduoties ir atskirų jos dalių parametru požiūriu: žodžių skaičiaus, skaitomų ir rašomų tekstų funkcinio stiliaus, skiriamų taškų skaičius ir pan. Žinant, kad bandyta užduotis buvo tikslingai rengta gimtakalbių mokinių grupei, pirmiausia reikia įvertinti, ar aptariamo testo parametrai atitinka LVKBEP reikalavimus, o jei skiriasi, tai kiek ir kuriuo požiūriu? 3 lentelėje pateikta bandomosios užduoties charakteristika pagal formaliuosius testų požymius ir palyginimas su LVKBEP reikalavimais.

Egzaminas	Bandomosios 2008 m. egzamino užduoties charakteristika				
	Testas	Testo tipas	Žodžių sk.	Tema	Tekstų stilius, žanras
Skaitomo teksto suvokimas	Atvirasis: atsakyti į klausimus.	1305	Visuomenė ir kalba	1 tekstas – publicistinio stiliaus; interviu (<i>Naujas kalbos gyvenimas</i> : su kalbininke, dėstytoja dr. Jurgita Girčiene kalbasi Audra Čepukauskaitė.) 2 tekstas – publicistinio stiliaus; vieša kalba, pasakyta Nobelio premijos įteikimo proga (Toni Morrison. Laureatės paskaita).	50 proc. (52 tšk.)
Atitiktis lietuvių valst. k. BEP	+	1200	+	+	–
Testas	Užduoties tipas	Žodžių sk.	Teksto tema	Teksto tipas, stilius, žanras	svarba
Rašytinio teksto kūrimas	Atvirasis: Parašyti tekstą pagal pateiktą įvestį.	450	Vertybės: asmens laisvė ir atsakomybė. Kultūra: tradicijos ir dabartis; žmogus ir visuomenė	Samprotavimas, publicistinis rašinys viena iš dviejų temų pagal įvestį. Vienos iš trijų pateiktų grožinių tekstų ištraukų interpretacija.	50 proc. (52 tšk.)
Atitiktis lietuvių valst. k. BEP	+	–	+	+ /–	+

3 lentelė. Bandomosios užduoties charakteristika ir atitiktis LVKBEP.

Kaip matyti iš 3 lentelėje pateiktų duomenų, bandomosios užduoties formalieji parametrai iš esmės atitinka lietuvių valstybinės kalbos brandos egzamino reikalavimus skaitymo ir rašymo testams: testų tipai, tekstų pobūdis, žanrai, kuriamo rašytinio teksto tipas, rašymo testo svarba yra vienodi. Esminiai skirtumai:

- skaitomo teksto suvokimo svertinė vertė didesnė nei numato LVKBEP (tačiau ji tokia pati, kokia jau buvo bandoma 2006 m.);
- skaitomų tekstų apimtis 105 žodžiais didesnė, nei numato LVKBEP; tai nėra labai didelis skirtumas, tačiau rengiant ne eksperimentinę užduotį reikėtų apimties reikalavimo laikytis griežčiau, nes tekstų apimties parametras tiesiogiai susijęs su laiku, skirtu užduočiai atlikti;
- mokiniai turi parašyti ilgesnį tekstą – LVKBEP numato 250–300 žodžių rašinį (2006 m. bandyme jau buvo reikalaujama parašyti 400–450 žodžių tekstą ir tai mokiniams nesukėlė sunkumų); tik reiktų nepamiršti, kad ilgesnio rašinio reikalavimas susijęs su laiko veiksmu, kuris turėtų būti labai atidžiai įvertintas;
- siūlomas antras rašymo užduoties variantas – grožinio teksto interpretacija, nenumatomas LVKBEP, tačiau mokiniai turi galimybę jo nesirinkti. Žinoma, nerekomenduotina, kad ne eksperimento metu, o realiame teste būtų du tokio pobūdžio rašymo užduoties variantai, kurių vienas iš karto atveria daugiau pasirinkimo galimybių vienai iš tikrinamųjų grupių, užkirsdamas galimybę rintis kitai, kuri pagal mokyklos *Bendrašias programas* neturi išugdytų atitinkamų gebėjimų.

Atsižvelgus į visas pastabas galima daryti išvadą, kad bandomoji gimtosios lietuvių kalbos brandos egzamino užduotis pagal formaliuosius požymius buvo tinkama (nors ne visai atitiko LVKBEP) *eksperimento būdu* tikrinti tautinių mažumų mokyklų mokinių du komunikavimo lietuvių kalba gebėjimus.

2.2. Užduotimi tikrinamų gebėjimų atitiktis LVKBEP

Rengiant egzamino užduotį yra labai svarbu užtikrinti, kad būtų tikrinami tik tie ir tokio lygio mokinių gebėjimai, kurie aptarti egzamino programoje. Tai labai svarbūs kokybiniai egzamino užduoties patikimumo rodikliai. Kaip jau minėta, analizuojama užduotis buvo tikslingai rengta pagal LGKBEP, taigi ir buvo skirta tikrinti būtent toje programoje aptartus gebėjimus ir jų lygį. Pagrįstai kyla klausimas, ar šiuo metu galiojančiose skirtingose LVKBEP ir LVKBEP užfiksuoti tokie pat skaitomo teksto suvokimo bei rašomo teksto kūrimo gebėjimai? 4 lentelėje pateikti duomenys sudaro galimybę į šį klausimą atsakyti.

Tikrinamos ugdymo turinio sritys	Bandomąja užduotimi tikrinti gebėjimai	LVKBEP reikalavimai
Skaitymas / Skaitomo teksto suvokimas	<p>1. Taikyti žinias ir supratimą: nurodyti teksto temą, rasti reikiamą informaciją, savais žodžiais perfrazuoti teksto mintis, daryti tiesiogines išvadas, rasti citatų minčiai pagrįsti, tekste atpažinti lietuvių ir visuotinės kultūros ženklus (simbolius), stiliaus figūras, pateikti jų pavyzdžių; skirti faktą ir nuomonę, teiginį ir pavyzdį, priežastį ir pasekmę; tikslingai, motyvuotai, tinkamai vartoti kalbotyros ir literatūrologijos sąvokas.</p> <p>2. Gebėti spręsti problemas, analizuoti, interpretuoti, vertinti: nagrinėti, atrinkti, tinkamai sieti ir apibendrinti informaciją; išskirti ir aptarti skaitomų tekstų struktūrinės dalis, atskleisti jų ryšius, kuriamas prasmes; formuluoti teksto / teksto dalies pagrindinę mintį, kuriamas prasmes; savais žodžiais paaiškinti žodžių, posakių, posakių, didesnių teksto fragmentų ir teksto dalių perkeltinę prasmę; vertinti skaitomo teksto turinį ir raišką.</p>	<p>1. Suprasti įvairaus pobūdžio, žanro, stiliaus tekstus: temą, turinį, pagrindinę mintį, svarbias detales, kuriamą potekstę, struktūrą ir pan.</p> <p>2. Rasti reikiamą informaciją, ją tinkamai apdoroti: atrinkti, sugrupuoti, sieti, lyginti, apibendrinti, vertinti ir pan.</p> <p>3. Taikyti skaitomo teksto supratimo ir kompensavimo strategijas: naudotis tinkamais pagal užduotį skaitymo būdais; užsirašyti skaitant pagal užduotį; sieti skaitomą tekstą su socialiniu kultūrinio, istoriniu kontekstu ir savo patirtimi.</p>

Rašymas / Teksto kūrimas	<p>1. Taikyti žinias ir supratimą: tikslingai, motyvuotai, tinkamai vartoti kalbotyros ir literatūrologijos sąvokas; vartoti tinkamas gramatines formas ir konstrukcijas; taisyklingai rašyti; tinkamai komponuoti rašomą tekstą (pradžios pastraipa, dėstymo pastraipos, baigiamoji pastraipa); paisyti komunikacijos tikslo ir situacijos, pasirinkti tinkamą kalbinę raišką;</p> <p>2. Gebėti spręsti problemas, analizuoti, interpretuoti, vertinti: nagrinėti, atrinkti, tinkamai sieti ir apibendrinti informaciją; formuluoti teksto / teksto dalies pagrindinę mintį, kuriamas prasmės; interpretuoti grožinį kūrinį ar jo ištrauką remdamasis kūrinio, autoriaus kūrybos, srovės, epochos kontekstais; argumentuotai išsakyti savo požiūrį.</p>	<p>Pasirinkti tinkamą teksto formą, žanrą. Atrinkti tinkamą informaciją, ją apdoroti ir tinkamai pateikti.</p> <p>Pasirinkti tinkamą minčių dėstymo tipą. Pasirinkti tinkamą rašymo stilių.</p> <p>Parinkti tinkamas kalbinės raiškos priemones.</p> <p>Taisyklingai vartoti kalbos priemones. Logiškai, išsamiai, nuosekliai išdėstyti kuriamo teksto turinį.</p> <p>Išsamiai argumentuoti, ginti savo nuomonę.</p> <p>Plėtoti ir glaudinti tekstą.</p>
--------------------------	--	--

4 lentelė. LGKBEP ir LVKBEP atitiktis.

Kaip matyti iš 4 lentelės, dauguma aptariamose egzaminų programose išvardytų gebėjimų sutampa. Tačiau lietuvių gimtosios kalbos užduotimi, be to, gali būti tikrinami mokinių gebėjimai *tekste atpažinti lietuvių ir visuotinės kultūros ženklus (simbolius), stiliaus figūras, pateikti jų pavyzdžių; tinkamai vartoti kalbotyros ir literatūrologijos sąvokas*. LVKBEP tokius gebėjimus tikrinti nenumatyta. Taigi galima daryti išvadą, kad jei tiriamoje užduotyje buvo klausimų, tikslingai matuojančių pastaruosius gebėjimus, tokie klausimai tautinių mažumų mokyklų mokiniams galėjo būti keblūs.

Rašytinio teksto kūrimo požiūriu skirtumų programose taip pat pastebima. Akivaizdu, kad LVKBEP nereikalaujama, kad tautinių mažumų mokyklų abiturientai per egzaminą atlikdami rašytinio teksto kūrimo užduotį gebėtų *tikslingai, motyvuotai, tinkamai vartoti kalbotyros ir literatūrologijos sąvokas, interpretuoti grožinį kūrinį ar jo ištrauką remdamasis kūrinio, autoriaus kūrybos, srovės, epochos kontekstais*. Tačiau, jei konkrečia užduotimi tokių gebėjimų nereikalaujama, galima manyti, kad visi kiti abiejose programose numatyti gebėjimai (nors ir aptariami skirtingais žodžiais) sutampa.

Apibendrinant galima teigti, kad aptariamose egzaminų programose pateikti skaitomo teksto supratimo ir rašytinio teksto kūrimo gebėjimai iš esmės sutampa, tačiau programos skiriasi tuo požiūriu, kad iš lietuviškų mokyklų mokinių reikalaujama gebėti tinkamai vartoti kalbotyros ir literatūrologijos sąvokas, daugiau dėmesio skiriama kultūros kontekstui. Rengiant bendrą užduotį, kuri turėtų derėti su abiejų tikslinių grupių programomis, pastarųjų gebėjimų tikrinimo turėtų būti atsisakyta, kitaip egzaminų rezultatai iš anksto galėtų būti nulemti lietuviškų mokyklų mokinių naudai.

III. BANDYMO REZULTATAI

3.1. Užduoties sunkumas

Norint įvertinti egzaminu tikrinamų rezultatų kokybę, būtina nustatyti, ar egzaminu užduotys atitinka dar vieną parametą – ar yra tinkamos testuoti kandidatus, nes gerai juos išskirsto į stipriuosius, vidutinių bei silpnųjų gebėjimų. Šiuo požiūriu valstybiniam egzaminui itin svarbus yra užduoties (atskirų testų, klausimų) skiriamosios gebos parametras – ar užduotis leidžia palyginti mokinių pasiekimų rezultatus, kitaip tariant, juos diferencijuoti.

Atlikus statistinę bandymo atlikčių analizę paaiškėjo, kad lietuviškų mokyklų abiturientams aptariama užduotis nebuvo labai lengva: sunkumo rodiklis – 43,41. Tačiau ji gana gerai skyrė kandidatus: skiriamoji geba – 37,73. Vadinasi, iš esmės užduotis parengta gerai ir tinkamai atliko savo funkciją.

Kiek kitokie tautinių mažumų mokyklų mokinių rodikliai: užduoties sunkumas – 33,08, skiriamoji geba 28,78. Vadinasi, pastarosios grupės mokiniams užduotis pasirodė ir akivaizdžiai sunkesnė, ir prasčiau diferencijavo mokinius, kitaip tariant, savo funkciją atliko gerokai prasčiau. 5 lentelėje pateikti bandomosios užduoties rodikliai, atsižvelgiant į atskirų mokinių grupių rezultatus.

Rodikliai	Lietuviškų mokyklų mokiniai	Tautinių mažumų mokyklų mokiniai
Užduoties sunkumas	43,41	33,08
Užduoties skiriamoji geba	37,73	28,78
Didžiausias pasiektas rezultatas (taškais iš 104)	85	69

5 lentelė. Bandomosios užduoties atlikties rodikliai.

Iš 5 lentelės matyti, kad nei vienos grupės mokiniai nepriartėjo prie galimo maksimalaus taškų skaičiaus 104. Tai irgi rodo, kad užduotis buvo nelengva, tad reikia ieškoti priežasčių, kodėl taip atsitiko ir rengiant analogišką užduotį, koreguoti sunkumą lemiančius dalykus. Šioje analizėje toliau aptariamos tik tos priežastys, kurios galėjo daryti įtaką tautinių mažumų mokyklų abiturientų rezultatams. Žinoma, kai kurie veiksniai, pvz., tarpusavyje priklausomų atsakymų (žr. skaitomo teksto suvokimo analizę) galėjo lemti ir lietuviškų mokyklų mokinių rezultatus.

3.2. Testų ir jų punktų veikimas

Šiame skyriuje pateikiama tikrintų bandomojo egzamino užduotimi dviejų ugdymo turinio sričių – skaitymo, rašymo – rezultatų analizė:

- aptariama, kokie gebėjimai buvo tikrinami;
- kokius komunikavimo gebėjimus mokiniai parodė, kaip atskiri klausimai ar kriterijai diferencijavo (ar nediferencijavo) mokinius pagal tikrinamus gebėjimus;
- nurodoma, kokie mokinių komunikavimo lietuvių kalba gebėjimai, tikrinti šia užduotimi, yra pakankamai susiformavę, kokių mokiniams dar trūksta.

3.2.1. Skaitomo teksto suvokimo testo ir rezultatų analizė

3.2.1.1. Skaitymo užduoties sunkumas

Statistinė lietuviškų mokyklų mokinių rezultatų analizė atskleidė, kad šiai tikslinei grupei užduotis buvo gana normalaus sunkumo (rodiklis – 44,54), o jos skiriamoji geba 36,95 taip pat pakankamai gera. Taigi galima daryti išvadą, kad iš esmės skaitomo teksto suvokimo užduotis pagal aptariamus sunkumo ir skiriamosios gebos kriterijus lietuviškų mokyklų mokiniams buvo parengta tinkamai ir atliko savo funkciją – gerai skyrė kandidatus pagal skaitymo gebėjimų lygį. Analizė parodė ir tai, kad lietuviškų mokyklų kontekste skaitymo testas gerai koreliuoja su visa užduotimi – koreliacijos rodiklis 0,86.

Tautinių mažumų mokyklų mokinių skaitymo testo atlikties rezultatai ne tokie geri. Statistinė analizė atskleidė, kad testo sunkumas – 33,83, skiriamoji geba geresnė nei bendras šios grupės rezultatų rodiklis – 34,62 procento. Kitaip tariant, testas sunkesnis nei lietuviškų mokyklų mokiniams ir kiek prasčiau diskriminavo mokinius. Tačiau skaitymo testas labai gerai koreliuoja su visa užduotimi – koreliacijos rodiklis 0,88.

6 lentelėje pateikti duomenys iliustruoja bendrus ir atskirų laikusiųjų bandomąjį egzaminą grupių rezultatus.

Rodikliai	Lietuviškų mokyklų mokiniai	Tautinių mažumų mokyklų mokiniai
Testo sunkumas	44,54	33,83
Testo skiriamoji geba	36,95	34,62
Koreliacija	0,86	0,88
Didžiausias pasiektas rezultatas (taškais iš 52)	48	42

6 lentelė. Bandomosios užduoties skaitymo testo atlikties rodikliai.

Iš 6 lentelės matyti, kad abiejų grupių mokiniai maksimumo taškų nesurinko, tačiau lietuviškų mokyklų mokiniams iki didžiausio taškų skaičiaus pritrūko 4, o tautinių mažumų mokyklų mokiniams – 10 taškų. Kodėl taip atsitiko? Pabandykime atsakyti į šiuos klausimus, detaliau nagrinėdami skaitymo testą, atskirus klausimus.

3.2.1.2. Skaitomo teksto suvokimo testo charakteristika

Skaitomo teksto suvokimo testą sudarė viena užduotis. Tai atvirojo tipo užduotis – atsakymai į klausimus. Tikrinta, kaip mokiniai supranta teksto esmę ir detales, potekstę, skirtingus požiūrius, randa tinkamą informaciją ir ją apdoroja, kaip suvokia teksto ir atskirų pastraipų ryšius, geba formuluoti pagrindinę teksto mintį; atpažinti kalbinės raiškos priemones, įvardyti teksto žanrą ir kt. (žr. 4 lentelę). Maksimali galimų surinkti priminių taškų suma – 26. Šie pirminiai taškai buvo dauginami iš 2, taigi galutinių taškų suma 52.

Skaitymo testo užduotyje buvo pateikti du tekstai: „Naujas kalbos gyvenimas“ (žurnalistės A. Čepauskaitės interviu su kalbininke dr. J. Girčiene) ir Toni Morrison „Laureatės paskaita“. Abu tekstai publicistinio stiliaus. Galima teigti, kad šie tekstai yra tos pačios – *visuomenės ir kalbos* – temos. Tai kelia kai kurių abejonių. Pagal tekstų teoriją, testuojant negimtakalbius tikslinės (šiuo atveju – lietuvių) kalbos vartotojus, rekomenduojama testuose pateikti skirtingų temų tekstus. Tai svarbu dėl to, kad mokiniui būtų sudaryta kuo palankesnė dirva savo gebėjimams atskleisti. Kitaip tariant, jei visi skaitomi tekstai pateikiami viena tema, gali iškilti sunkumų tiems mokiniams, kurių tos sociokultūrinės temos žodyno aprėptis menka. Tai gali sutrukdyti mokiniams atskleisti realius savo kalbos gebėjimus. Taigi rekomenduotina bendro lietuviškų ir tautinių mažumų mokyklų lietuvių valstybinės kalbos brandos egzamino rengėjams pagalvoti, ar neverta pateikti kelias užduotis, parengtas pagal skirtingų temų tekstus. Juoba, kad apie sociokultūrinę temų įvairovę kalbama ir LVKBEP. Kita vertus, kiek abejonių kelia ir tai, kad antrasis tekstas buvo verstinis. Pagal testavimo teoriją, rengiant negimtosios kalbos testus rekomenduojama užduoties kamieniu rinktis tiksline kalba parašytą, o ne verstinį tekstą.

Taip pat šiek tiek verčia suabejoti ir tai, kad abu tekstai yra to paties publicistinio stiliaus. Vadinasi, testo rengėjai kėlė tikslą patikrinti, kaip mokiniai geba skaityti tik publicistinio stiliaus tekstus. Tačiau rekomenduotina rengiant užduotį įtraukti ir kitų stilių (mokslinio, grožinio, administracinio) tekstų, nes pasirengimas juos suvokti taip pat labai svarbus abiturientams. Juoba, kad brandos egzaminas yra ir stojamasis egzaminas, o tai reiškia, kad priklausomai nuo pasirinktos specialybės mokiniams aukštosiose mokyklose teks skaityti įvairių stilių tekstus. Be to, tekstų įvairovė stiliaus požiūriu svarbi ir tokiu atžvilgiu: priklausomai nuo savo ypatybių ir galimybių vieni mokiniai lengviau suvoks mokslinius, kiti – publicistinius, dar kiti – grožinius tekstus. Taigi turėtų būti sudaryta galimybė visiems atskleisti savo stipriuosius gebėjimus.

Įvairiems mokinių gebėjimams tikrinti buvo parengta 19 (teste numeruojama iki 14.3, t. y. kai kurie klausimai dar buvo smulkinami) skirtingo pobūdžio atvirųjų klausimų. Jau buvo minėta, kad klausiami buvo rengti pagal GLKBEP reikalavimus, kurie ne visiškai sutampa su VLKBEP reikalavimais. 7 lentelėje pateikta, kuriais klausimais buvo tikrinami konkretūs gebėjimai.

Gebėjimas suprasti/ rasti/ taikyti (pagal VLKBEP)	Užduoties klausimo nr.
1) pagrindinę teksto mintį bei ją plėtojančią informaciją	
2) teksto esmę	12
3) detales	1, 5, 8
4) potekstę	4.1, 9, 14.1
5) autoriaus požiūrį, nuostatą	2
6) loginę teksto struktūrą	
7) loginius bei prasminius ryšius	3.1, 3.2
8) minties plėtojimo eigą	
9) reikalingą informaciją ir ją klasifikuoti, apibendrinti	4.2, 6, 10, 11.1, 13

7 lentelė. Tikrinamų gebėjimų ir klausimų santykis.

Kaip matyti iš 7 lentelės, net 5 klausimais (iš 19) buvo tikrinamas gebėjimas rasti informaciją, ją apibendrinti, daryti išvadas. Po tris klausimus buvo skirta tikrinti, kaip mokiniai supranta detales ir potekstes. Dviem klausimais norėta įvertinti, kaip mokiniai suvokia loginius prasminius ryšius tekste, o po vieną klausimą skirta tikrinti, kaip suvokiama esmė ir autoriaus požiūris. Iš 7 lentelės matyti, kad klausimai apėmė ne visus LVKBEP numatytus gebėjimus. Testavimo teorijos darbuose rekomenduojama aprėpti visus programose nurodytus gebėjimus. Tačiau reikia prisiminti, kad tiriamoji užduotis buvo rengta ne pagal LVKBEP, tad netikslumų galėjo atsirasti dėl programų skirtumų. Kita vertus, jau klausimų pasiskirstymas pagal gebėjimus leidžia daryti prielaidą, kad testas tautinių mažumų mokyklų abiturientams galėjo būti nelengvas, nes net 5 klausimais tikrinama, kaip mokiniai geba daryti

išvadas, 3 – kaip pasirenę aiškinti potekstę. Kaip rodo ankstesnių metų tyrimai ir valstybinės lietuvių kalbos brandos egzaminų analizės, tokio pobūdžio klausimai mokiniams kelia daugiausia sunkumų. Kita vertus, keturi klausimai: 7, 11.2, 14.2 ir 14.3 – liko už valstybinės lietuvių kalbos programoje numatytų gebėjimų ribų. Taigi galima spėti, kad atsakymai į šiuos klausimus negalėjo būtų tinkamos kokybės. Vadinasi, jau pačios užduoties buvo nulemti prastesni negimtakalbių grupės mokinių rezultatai.

Toliau, 8 lentelėje, analizės autorių pateiktas vertinimas, kuriai mokinių grupei: stipriųjų, vidutinių gebėjimų ar silpnųjų – galėtų būti skirtas kiekvienas klausimas (kitais tariant, taip prognozuojamas klausimo sunkumas). Šiuos klausimus grupėmis suskirstyta pasirinkus ankstesnių metų valstybinių egzaminų užduočių analizės patirtimi.

Klausimas	Silpnesniųjų mokinių grupė	Vidutinių mokinių grupė	Stipriųjų mokinių grupė
1.	+		
2.		+	
3.1.		+	
3.2.		+	
4.1			+
4.2			+
5.		+	
6.		+	
7.			+
8.	+		
9.			+
10.	+		
11.1.		+	
11.2.			+
12.			+
13.			+
14.1.		+	
14.2.			+
14.3.			+
Iš viso	3	7	9

8 lentelė. Prognozuojama klausimų priskirtis mokinių grupei.

Iš 8 lentelės matyti, kad užduotis orientuota stipriesiems mokiniams. Silpnieji pagal savo jėgas nesunkiai gebėtų susidoroti su 3 klausimais, vidutinių gebėjimų mokiniai – su 7, o net 9 klausimai atrodo skirti stipriesiems mokiniams. Dar reikia pridurti, kad iš pastarosios grupės klausimų 4 yra nesusiję su valstybinės kalbos brandos egzaminų programa. Vadinasi, mokiniai atsakinėti į tokius klausimus iš esmės nėra pasirenę. Taigi skaitomo teksto supratimo testas jau *a priori* atrodo sunkus.

3.2.1.3. Vertinimas

Kiekvienas atsakymas buvo įvertintas 1, 2 arba 3 taškais. **Vienas** taškas buvo skiriamas už tuos atsakymus, kuriuose reikėjo parašyti vieną dalyką. **Dviem** taškais vertinti tie atsakymai, kuriuose reikėjo parašyti du dalykus: du argumentus arba veiksnius. **Trim** taškais vertintas vienas atsakymas, kuriame reikėjo pateikti tris požiūrius (3 klausimas).

Kaip jau buvo minėta, teisingai atlikę užduotį, t. y. tinkamai atsakę į visus 19 klausimų, mokiniai galėjo surinkti 26 pirminius taškus, kurie dauginami iš dviejų. Taigi visa testo taškų suma – 52 galutiniai taškai.

3.2.1.4. Atsakymų į klausimus analizė

Kad būtų galima tiksliau atsakyti, kurie skaitomo teksto supratimo klausimai iš tikrųjų tautinių mažumų mokyklų mokymas buvo sunkūs, lengvi, normalaus sunkumo ir kokie veiksniai tai lėmė, reikia aptarti kiekvieną testo klausimą ir su juo susijusią statistiką atskirai. Tai šiame skyrelyje ir atliekama. Visa analizė atliekama tik tautinių mažumų mokinių požiūriu.

1 klausimas. Kokią kalbos kitimo priežastį nurodo kalbininkė Jurgita Girčienė?

Tai klausimas, reikalaujantis nurodyti tekste gana tiesiogiai pateiktą informaciją. Atsakius tinkamai buvo galima gauti 1 tašką. Į klausimą teisingai atsakė 67,81 proc. (plg. gimtosios kalbos mokinių grupės požiūriu sunkumo rodiklis /*toliau tekste žymima GKS/* 77,57, t. y. klausimas labai lengvas) mokinių, tai reiškia, kad klausimas nebuvo sunkus. Statistinė analizė rodo ir tai, kad atsakymai į šį klausimą blogai atskyrė silpnuosius mokinius nuo stipriųjų: skiriamoji geba – 13,64. Tačiau testų sudarymo metodikos požiūriu toks klausimo sunkumas pateisinamas; jis skirtas silpnesniems mokiniams, be to, tai pirmas testo klausimas ir jo lengvumas padeda mokiniams psichologiškai nusiteikti sėkmingai atlikti testą.

2 klausimas. Iš to, ką pasakė kalbininkė, galima numanyti, su kokiais požiūriais į kalbą ji nėra linkusi sutikti. Įvardykite tris tokius požiūrius.

Kadangi šiuo klausimu buvo tikrinami gebėjimai ilgesnėje teksto atkarpoje rasti informaciją, ją atsirinkti – įvardyti tris požiūrius – atsakymas buvo vertinamas 3 taškais. Trys taškai buvo skirti tik 8,22 proc. mokinių. Du taškai buvo skirti 16,44 proc., 1 taškas – 29,45 proc., 0 taškų – 45,89 proc. mokinių. Taigi klausimo sunkumo rodiklis – 29,00 (plg. GKS 42,47), kitaip tariant, jis buvo per sunkus silpnesniems mokiniams, bet neblogai atskyrė stipresniuosius. Klausimo skiriamoji geba pakankamai gera – 41,67.

Kodėl klausimas pasirodė nelengvas? Jau pati klausimo formuluotė („galima numanyti“, „nėra linkusi sutikti“) rodo, kad tekste nėra pateikta konkretaus atsakymo, jo ieškoti reikia darant išvadas. Ankstesnių metų egzaminų analizė rodo, kad tokie klausimai valstybinės kalbos egzaminą laikantiems mokiniams yra sunkūs. Šis bandymas tokią tendenciją taip pat patvirtino. Vadinasi, reikėtų rekomenduoti mokytojams dirbant su mokiniais daugiau dėmesio skirti tokio pobūdžio klausimams.

3.1 klausimas. Įvertinkite, ar tinkamai kalbininkė atsakė į klausimą „Ką lietuvių kalba pasako apie ja kalbančius žmones?“

Šiuo klausimu buvo tikrinami gebėjimai suvokti loginius prasminius teksto atkarpą ryšius. Atsakymas buvo vertinamas 1 tašku. Šio klausimo sunkumo rodiklis – 33,56 (plg. GKS 37,54), t. y. klausimas mokiniams pasirodė kiek lengvesnis nei antrasis, tačiau jis taip pat buvo per sunkus silpnesniems mokiniams, kurie, kaip rodo klausimo sunkumas, neturi pakankamų gebėjimų analizuoti ir vertinti pastraipos struktūrą. Šio klausimo skiriamoji geba panaši į antrojo – 43,18, t. y. pakankamai gera. Vadinasi klausimas tinkamas atskirti stipresniuosius mokinius. Taigi reikėtų rekomenduoti lietuvių valstybinės kalbos mokytojams skirti daugiau dėmesio ugdant mokinių gebėjimus suprasti prasminius teksto atkarpų ryšius.

3.2 klausimas. Atsakymą argumentuokite.

Tinkamai argumentuoti atsakymą pavyko 37,67 proc. mokinių (įdomu, kad GKS rodiklis 32,84, t. y. žemesnis nei tautinių mažumų mokyklų). Klausimo skiriamoji geba taip pat neblogo – 36,36. Iš tikrųjų 3.1 ir 3.2 klausimai vienas nuo kito labai priklausomi. Neatsakęs 3.1 klausimo mokinis gali nesuprasti, ką reikia atsakyti į 3.2 klausimą. Pagal testavimo teoriją, tokių klausimų teste būti neturėtų, nes jie savotiškai „pasmerkia“ kai kuriuos kandidatus iš karto dviem klaidom. Todėl keista, kad šio klausimo sunkumo rodiklis nesutampa su 3.1 klausimo analogišku rodikliu. Tai kelia abejonių ir dėl vertinimo kokybės. Taigi rekomendacija tarpusavyje susijusių klausimų teste neteikti.

4.1 klausimas. Savais žodžiais paaiškinkite kalbininko su ietimi įvaizdžio prasmę.

Šiuo klausimu taip pat tikrintas aukštesnysis gebėjimas suprasti perkeltinę prasmę ir ją tinkamai paaiškinti. Iš statistinės analizės matyti, kad klausimo skiriamoji geba gera: koeficientas 45,45. Sunkumo rodiklis 26,03 rodo, kad klausimas maždaug trim ketvirtadaliams mokinių buvo sunkus (plg. GKS 47,65). Beje, statistinė užduoties analizė rodo, kad tai buvo vienas iš penkių sunkiausių testo klausimų (13, 14.1, 14.2, 14.3). Kodėl taip atsitiko? Atsakymas glūdi pačiame tekste. Pirmiausia tekstas yra sutrumpintas, dalis jo iškirpta. Galbūt dėl tos priežasties galėjo dingti dalis informacijos, kuri turėjo nuosekliai pateikti mintį apie kalbininką su ietimi (o gal ir originalus tekstas buvo nenuoseklus?). Sutrumpinus tekstą aptariamas įvaizdis atsiranda netikėta, o tolesnė teksto atkarpa jį komentuojama nerišliai, mintys šokinėja. Visa tai apsunkina teksto supratimą, o tai parodė ir rezultatų analizė. Rekomenduotina ateityje testams rinktis rišlius, geros struktūros tekstus.

4.2 klausimas. Kokią šio įvaizdžio susiformavimo priežastį įvardija kalbininkė?

Mokiniai tekste turėjo rasti gana aiškiai pateiktą informaciją. Tačiau šio klausimo sunkumas – 33,56 (plg. GKS 58,65) – rodo, kad vėl „pakišti koją“ galėjo tai, kad klausimas susijęs su 4.1. Nesupratę įvaizdžio prasmės, mokiniai nepajėgė įvardyti ir jos susiformavimo priežasties. kaip jau buvo minėta, susijusių vienas su kitu klausimų testų rengėjams reikėtų vengti.

Klausimo skiriamoji geba geriausia visame teste – 56,82. Vadinasi, šis klausimas taip pat gerai skyrė silpnesnius ir stipresnius mokinius.

5 klausimas. Apie kokius du kalbos mokymosi motyvus kalbama IV teksto dalyje?

Klausimas vertintas dviem taškais, nes mokiniai turėjo įvardyti du dalykus, pasakytus nurodytoje teksto dalyje. Šio klausimo sunkumas 52,40 (plg. GKS 48,24). Tai rodo, kad klausimas buvo vidutinio sunkumo ir gerai diferencijavo mokinius – skiriamoji geba 45,45.

6 klausimas. Paaškindite, kaip informacijos amžiuje pasikeitė kalbėtojo ir klausytojo santykis.

Kaip matyti iš statistinės analizės, tai vidutinio sunkumo klausimas – koeficientas 41,10 (plg. GKS 47,58), skiriamoji geba pakankamai gera – 43,18. Tačiau visai galimas dalykas, kad atsakyti į klausimą padėjo bendras socialinis kultūrinis kontekstas, t. y. mokiniai galėjo teisingai atsakyti į šį klausimą ir visai nesupratę teksto ar jo net neskaitę. Rekomenduotina tokių klausimų, kuriuos galima atsakyti pasitelkus bendrąjį išprusimą, o ne perskaičius tekstą, į testus netraukti.

7 klausimas. Nurodykite teksto žanrą.

Kaip buvo prognozuota ir kaip patvirtino statistinė analizė, šis klausimas mokiniams buvo sunkus: sunkumo rodiklis 29,45 (plg. GKS 50). Panaši ir skiriamoji geba – 29,55. Atsakant į klausimą buvo painiojamos žanro, funkcinio stiliaus ir teksto tipų sąvokos. Nors šios sąvokos mokiniams turėtų būti gerai žinomos iš gimtosios kalbos kurso, daug neteisingų atsakymų galėjo lemti ir tai, kad gebėjimas atpažinti ir įvardyti teksto stilių bei žanrą neformuluojamas LVKBEP. Taigi šis klausimas ir atsakymų į jį analizė akivaizdžiai rodo, kad pažeidus egzaminų programą, koduojami prasti rezultatai. Taigi programa – tai dokumentas, kurio būtina griežtai laikytis.

8 klausimas. Nurodykite du dalykus, kurie rodo, kad jaunuoliai su akląja moterimi elgiasi nepagarbiai.

Šis klausimas mokiniams buvo nesunkus – tai liudija ir jo sunkumo koeficientas 57,53 (plg. 73,31), ir pakankamai gera skiriamoji geba – 40,91, t. y. ir stiprieji, ir silpnieji mokiniai buvo neblogai diferencijuojami šiuo klausimu. Aptariamieji parametrai rodo, kokius tvirtus gebėjimus yra susiformavę mokiniai: atsakydami į klausimą jie turėjo rasti tekste informaciją, patvirtinančią, kad jaunuoliai su aiškiarege elgėsi nepagarbiai, kitaip tariant, reikėjo dviem argumentais iš teksto patvirtinti teiginį. Šie argumentai gana tiesiogiai pateikti trumpoje teksto atkarpoje. Taigi galima teigti, kad mokiniai nesunkiai geba rasti tekste tiesiogiai pateiktą reikalingą informaciją.

Tačiau testo rengėjai turėtų nepamiršti, kad tokių konkrečios informacijos, kuri tekste pateikta labai tiesiogiai, klausimų, tikrinančių gana žemus gebėjimus turėtų būti mažai.

9 klausimas. Apie kokią vertybę kalba senoji moteris?

Šis klausimas mokiniams pasirodė pats sunkiausias, jo sunkumo koeficientas 4,79 (plg. GKS 8,65), skiriamoji geba – 4,55. Taigi klausimas blogai skyrė stipriuosius ir silpnuosius mokinius. Kyla klausimas, kodėl? Atlikus analizę matyti, kad atsakymas į šį klausimą vertinimo instrukcijoje suformuluotas pernelyg kategoriškai: *atsakomybę / moteris kalba apie atsakomybę / atsakomybę už gyvybę*. Mokinių atsakymai, kuriuose teigiama, kad senoji moteris kalba apie *gyvybės, gyvenimo, gyvybės išsaugojimo vertybę*, buvo vertinami kaip neteisingi. Tačiau analizės autorės mano, kad toks atsakymas galėtų būti laikomas teisingu. Kitas dalykas, galbūt lėmęs tokius prastus šio klausimo rezultatus, galėjo būti tas, kad mokiniai dar gana sunkiai geba suprasti perkeltines teksto prasmes, išvelgti potekstę arba beveik negeba glaustai apibendrinti pagrindinės teksto informacijos. Kitaip tariant, testo rengėjams vertėtų būti atidesniems, išbandyti klausimus ir atsakymus, prieš pateikiant juos teste. Kitas dalykas, šio klausimo ir viso testo rezultatai rodo, kad mokiniai nėra pakankamai susiformavę aukštesniųjų skaitomo teksto supratimo gebėjimų.

10 klausimas. Kokią kalbą autorė laiko mirusia?

Šis klausimas mokiniams buvo nesunkus – jo sunkumo rodiklis 55,48 (plg. GKS 66,28), o skiriamoji geba gana menka – 27,27. Atsakydami į šį klausimą mokiniai turėjo pateikti vieną iš septynių galimų atsakymų. Tai galbūt ir lėmė ir klausimo lengvumą, ir menką skiriamąją gebą. Testo rengėjai turėtų vengti klausimų su daug atsakymo variantų.

11.1 klausimas. Kuo neįprastas autorės požiūris į Babelio bokšto mitą?

Klausimo sunkumo koeficientas 32,88 (plg. GKS 39,88), skiriamoji geba nebloga – 34,09. Pažvelgus į klausimą atrodo, kad jis taip pat panašus į 10 klausimą. Tačiau, išanalizavus tekstą matyti, kad nebuvo taip paprasta įvardyti reikalaujamą dalyką, nes nepakako tekste rasti konkrečią vietą, kurioje pateikta reikalinga informacija. Pastaroji buvo padalyta keliuose sakiniuose, tad norint pateikti teisingą atsakymą, reikėjo matyti ir įvertinti ilgesnę teksto atkarpą. Tai daugeliui mokinių buvo per sunku. Atlikus atlikčių analizę, galima teigti, kad dalis mokinių klydo, nes teisingą atsakymą papildė nelogiškais dalykais; įvardijo ne būdingiausią autorės požiūrio aspektą; nesuprato klausimo ir/arba teksto.

11.2 klausimas. Kokiomis kalbinės raiškos priemonėmis autorė tą požiūrį išreiškia? Įvardykite bent dvi.

Atsakymas į šį klausimą buvo vertinamas dviem taškais, nes reikėjo įvardyti dvi kalbinės raiškos priemonės. Klausimo sunkumas – 30,14 (plg. 46,26), skiriamoji geba – 51,14. Tai vienas geriausių šio testo skiriamosios gebos rodiklių.

Atsakydami į šį klausimą mokiniai turėjo galimybę atskleisti savo gebėjimą atpažinti tekste pavartotas kalbinės raiškos priemones – įvardyti dvi iš dešimties galimų. Atrodytų, kad tikrinant žemesnio lygio gebėjimą ir turint labai plačią pasirinkimo skalę tikėtasi, kad tai bus silpnesniems mokiniams skirtas klausimas. Tačiau taip neatsitiko. Klausimas pasirodė skirtas stipresniesiems mokiniams ir gerai juos diferencijavo. Kodėl? Atsakymo vėl turėtume ieškoti LVKBEP. kaip jau buvo minėta, čia numatytų tikrinti gebėjimų sąrašas nėra suformuluota gebėjimo įvardyti kalbines raiškos priemones. Turbūt todėl daugelis mokinių nemoka vertinti teksto stilistinių priemonių vartojimo požiūriu, nes tam ugdymo procese neskiriama pakankamai dėmesio? Taigi kaip jau buvo minėta, gebėjimai, nenumatyti egzaminų programose, testais neturėtų būti tikrinami. Be to, šis klausimas yra glaudžiai susijęs su 11.1. Kaip jau buvo rašyta, taip būti neturėtų.

12 klausimas. III teksto dalyje klausama *Kieno dangus?* Taip teksto autorė tarsi išskiria dvi dangaus sampratas. Paaškindite jas.

Už tinkamą atsakymą į šį klausimą buvo skirti du taškai. Atliktys, kuriose tinkamai paašškintos abi sampratos, buvo vertinami dviem taškais. Jei įvardytos dvi ir tinkamai paašškinta *rojaus žemėje* samprata, taip pat vertinta dviem taškais. Vienu tašku vertinti atsakymai, kuriuose įvardyta ir paašškinta viena samprata arba įvardytos abi sampratos, bet nė viena nepaašškinta.

Klausimo sunkumo koeficientas 30,14 (plg. GKS 43,04), skiriamoji geba menka – 21,59, tai reiškia, kad dauguma mokinių į šį klausimą atsakė neteisingai. Nepaisant to, 46,58 proc. atsakymų buvo įvertinti 1 tašku. Taigi beveik pusė mokinių gebėjo arba įvardyti abi dangaus sampratas, arba įvardyti vieną ir ją tinkamai paašškinti. Tik 6,85 proc. mokinių surinko visus už šį klausimą skirtus taškus. Viena vertus, galbūt klausimas mokiniams buvo sunkus, nes reikėjo savais žodžiais paašškinti teksto esmę.

Į 13 ir 14.3 testo klausimus mokiniai turėjo atsakyti, remdamiesi abiem tekstais (beje, teste rašoma, kad abu tekstus teks sieti ir atsakant į 14.1 bei 14.2 klausimus, tačiau šių klausimų turinys rodo, kad to daryti mokiniams nereikėjo; taigi užduoties formuluotei kiek stinga preciziškumo). Tokio pobūdžio testų tautinių mažumų mokyklų mokiniai nėra įpratę atlikti, tad ir atsakyti turėjo būti nelengva. Statistiniai duomenys patvirtina šią prielaidą.

13 klausimas. Suformuluokite abu tekstus siejančią mintį.

Tai vienas sunkesnių testo klausimų. Jo sunkumo rodiklis 26,03 (plg. GKS 36,95), skiriamoji geba – 29,55. Mokiniams apskritai sunkiau sekasi apibendrinti didesnę teksto atkarpą, todėl įvertinti dviejų tekstų pagrindines mintis ir jas suformuluoti vienu sakiniu pasisekė tik stipriausiems mokiniams. Daugelis mokinių nė nebandė į šį klausimą atsakyti. Galbūt klausimo sunkumą lėmė ir tai, kad mokiniai galėjo nesuprasti vieno kurio teksto, todėl negalėjo tinkamai atsakyti. Taigi galima daryti išvadą, kad mokiniai menkai geba palyginti kelių šaltinių informaciją ir ją susisteminti nurodytu aspektu bei glaustai

pateikti. Rekomenduotina mokytojams daugiau dėmesio skirti mokinių gebėjimams atsirinkti ir apibendrinti informaciją iš kelių šaltinių.

14.1 klausimas. Savais žodžiais paaiškinkite pasakymo „oficiali kalba <...> yra iki stublinančio spindesio nublizginti šarvai, lukštas, iš kurio jau seniai išsinėręs riteris“ prasmę.

Tai klausimas apie potekstę, mokiniams sukėlęs nemažai sunkumų. Jo sunkumo koeficientas – 19,86 (plg. 26,39). Klausimo skiriamoji geba yra menka – 25,00. Atsakymas buvo vertinamas dviem taškais, nes reikėjo paaiškinti oficialios kalbos bruožus ir nublizgintų šarvų metaforą. Vienu tašku įvertinti 27,40 proc. atsakymų. Dviem taškais – tik 6,16. Klausimo sunkumo priežastis galėtų būti dvejopa: mokiniai galėjo nesuprasti metaforos, kita vertus, savais žodžiais glaustai ir aiškiai paaiškinti perkeltines teksto prasmes paprastai tautinių mažumų mokiniams sekasi prastai. Aptariamam atveju sunkumų galėjo sukelti ir tai, kad mokiniams reikėjo prisiminti, kuriame tekste vartojama konkreti metafora, dar kartą skaityti tą tekstą ir gilintis, ką tam tikra jo atkarpa gali reikšti. Tai galėjo sukelti šiek tiek painiavos atsakant. Taigi galima rekomenduoti klausimus, į kuriuos atsakant pakanka vieno konkretaus teksto suvokimo, pateikti nuosekliai su visais to paties teksto klausimais. Nemotyvuota painiava gali neigiamai veikti testo rezultatus.

14.2. klausimas. Kokia kalbinės raiškos priemonė yra šis pasakymas.

Pagal gebėjimų skalę, tai žemesniųjų gebėjimų reikalaujantis klausimas – atpažinti ir įvardyti kalbinės raiškos priemonę – metaforą. Tačiau klausimo sunkumas rodo ką kita: kaip ir 11.2. klausimas, šis klausimas buvo pagal jėgas tik stipresniesiems mokiniams. Jo sunkumas 24,66 (plg. GKS 47,07), skiriamoji geba gera – 38,64. Taigi jis visai neblogai diferencijavo mokinius. Dėl jau minėtų priežasčių (programos tokių klausimų nenumato) šio klausimo analizė rodo, kad mokiniai yra menkai pasirengę nagrinėti tekstą raiškos požiūriu.

14.3 klausimas. Pirmajame tekste („Naujas kalbos gyvenimas“) raskite ir išrašykite bent vieną kalbinės raiškos priemonę, kuri savo prasme būtų susijusi su pasakymu, cituojamu 14.1. klausime.

Šis klausimas, kurio skiriamoji geba pati menkiausia visame teste – 2,27, o sunkumas – 15,75 (plg. GKS 31,23), turėtų būti vertinamas kaip pats nekorektiškiausias. Visų pirma jis susijęs su kitais dviem 14 klausimo papunkčiais. Neteisingai atsakę į pirmuosius du 14 klausimo punktus, mokiniai vargu ar galėjo teisingai atsakyti į trečiąjį. Be to, LVKBEP nėra įvardyto gebėjimo mokėti skirti ir tikslingai pateikti kalbinės raiškos priemonių. Matyt, tikėtasi, kad šis gebėjimas yra formuojamas per gimtosios kalbos pamokas ir automatiškai galėtų būti perkeliamas vartojant valstybinę kalbą. Klausimų analizė rodo, kad taip nėra. Taigi siūlytina testų rengėjams atidžiai paisyti galiojančių LVKBEP reikalavimų, o esant galimybei papildyti programas įrašant šį ir kitus gebėjimus, kurių galbūt trūksta išsamiai suprasti tekstą.

3.2.1.5. Išvados ir rekomendacijos

Atlikus užduoties analizę, iš esmės galima konstatuoti, kad pasitvirtino prognozė (žr. 8 lentelę), jog skaitomo teksto supratimo užduotis skirta stipriesiems mokiniams. Kaip ir buvo manyta, silpnieji mokiniai susidorojo su 3 klausimais (3, 8, 10). Tačiau vidutinių gebėjimų mokiniai sėkmingai įveikė ne 7, o tik 5 klausimus (1, 2, 3, 5, 6,) o dar du klausimai (11.1 ir 14.1) pasirodė jiems per sunkūs. Stipriesiems mokiniams iš tikrųjų teko net 11 klausimų. Taigi tokios proporcijos rodo, kad testas sunkus. Realiame teste (ne vykdomame eksperimento tvarka) tokių proporcijų (kaip ir neatitikties VLKBEP programai) būti neturėtų. Tačiau galima teigti, kad bandomosios užduoties skaitymo užduotis gana neblogai diferencijavo kandidatus, nors, kaip buvo minėta, buvo per sunki vidutinių ir silpnųjų skaitymo gebėjimų mokiniams.

Pastebėtina, kad tik vienas (5) klausimas tautinių mažumų mokyklų mokiniams pasirodė esąs lengvesnis nei lietuviškų mokyklų mokiniams, o visi kiti rodo abiejų tikslinių grupių mokinių gebėjimų didesnę ar mažesnę atotrūkį ne tautinių mažumų mokyklų mokinių naudai. Galima teigti, kad atsakyti į klausimus, susijusius su gebėjimais, numatytais LVKBEP, tautinių mažumų mokyklų mokiniams akivaizdžiai būta labai sunku.

Apibendrinant skaitomo teksto suvokimo testo rezultatus, galima teigti, kad mokiniams sunkiausi buvo tie klausimai, į kuriuos atsakant reikia:

- rasti netiesiogiai pasakytą informaciją;
- abstrahuoti mintį, nenukrypti į detales;
- apibendrinti ilgesnes teksto atkarpas, visą tekstą;
- suprasti metaforišką kalbėjimą;
- perfrazuoti, o ne cituoti;
- gebėjimų, kurie nenurodyti VLKBEP.

Be to, pastebėta, kad kai kurie mokiniai:

- linkę atsakinėti per plačiai, prirašdami nereikalingų ir net nelogiškų dalykų;
- nemoka tiksliai suformuluoti minties, todėl raiškos dalykai priverčia suklupti;
- neturi tvirtų aukštesniojo lygio skaitomo teksto supratimo gebėjimų.

Taigi išvardyti dalykai turėtų atsidurti lietuvių valstybinės kalbos mokytojų ir mokinių dėmesio centre. Mokymo procesas turėtų būti pakoreguotas taip, kad mokiniai susiformuotų ir aukštesniojo lygio skaitomo teksto supratimo gebėjimus.

3.2.2. Rašytinio teksto kūrimo testo ir rezultatų analizė

3.2.2.1. Rašymo užduoties sunkumas

Statistinė lietuviškų mokyklų mokinių rašymo atlikčių rezultatų analizė atskleidė, kad šiai mokinių grupei rašymo testas nebuvo lengvai įveikiamas. Sunkumo rodiklis – 42,28. Skiriamoji geba – 38,51. Taigi galima daryti išvadą, kad rašymo užduotis parengta neblogai (nors kiek per sunki net tikslinei grupei; vadinasi, galima prognozuoti, kad tautinių mokyklų mokiniams ji gali būti dar sunkesnė), tačiau taip pat gana gerai atliko savo funkciją – pakankamai gerai skyrė kandidatus pagal rašymo lietuvių kalba gebėjimus. Rašymo testas gerai koreliuoja su visa užduotimi – koreliacijos rodiklis 0,87.

Tautinių mažumų mokyklų mokinių atlikčių analizės rodikliai ne tokie geri: rašymo testo sunkumas – 32,34, o skiriamoji geba – 22,95. Vadinasi, rašymo testas buvo vienodai sunkus ir stipresniesiems, ir silpnesniesiems tautinių mažumų mokyklų mokiniams. Tačiau rašymo testas gerai koreliuoja su visa užduotimi – rodiklis 0,81.

9 lentelėje pateikti duomenys iliustruoja bendrus ir atskirų laikusiųjų bandomąjį egzaminą grupių rezultatus.

Rodikliai	Lietuviškų mokyklų mokiniai	Tautinių mažumų mokyklos
Testo sunkumas	42,28	32,34
Testo skiriamoji geba	38,51	22,95
Koreliacija	0,87	0,81
Didžiausias pasiektas rezultatas (taškais iš 52)	51	39

9 lentelė. Bandomosios užduoties rašymo testo atlikties rodikliai.

Taigi statistinė analizė rodo, kad rašymo testo sunkumo koeficientas 32,34 (norma – 50). Skiriamosios gebos rodiklis 22,95 (norma – 40). Tai reiškia, kad užduotis mokinius diferencijavo menkai ir buvo aiškiai per sunki – gerokai sunkesnė nei lietuviškų mokyklų mokiniams. Kodėl taip atsitiko? Kodėl net stipriausieji mokiniai tesugebėjo surinkti tik 39 iš 52 galimų taškų? Pabandykime atsakyti į šiuos klausimus, detaliau nagrinėdami rašymo testą, atskirus jo vertinimo kriterijus.

3.2.2.2. Rašymo užduoties charakteristika

Rašymo testą sudarė viena atvirojo tipo užduotis. Mokiniais reikėjo sukurti 400–500 žodžių apimties samprotaujamąjį rašinį pagal duotą vieną iš dviejų temų ir įvesčių arba interpretuoti vieno iš trijų pateiktų grožinių tekstų ištrauką. 10 lentelėje pateikta statistika rodo, ką rinkosi mokiniai (interpretacijos pasirinktys lentelėje nepateiktos, nes aptariamu atveju jos nėra aktualios (beje, 1 tautinių mažumų mokinys rinkosi rašyti interpretaciją).

Rašiniui mokiniai galėjo pasirinkti vieną iš šių temų:

- *A Ką reiškia būti laisvu žmogumi?*
- *B Ar iš tiesų mūsų laikų žmonėms praeitis tapo nereikšminga?*

10 lentelėje pateikti duomenys rodo, kuri tema mokiniams atrodė patrauklesnė ir ją mokiniai rinkosi dažniau.

Variantai	Lietuviškų mokyklų mokiniai	Tautinių mažumų mokyklų mokiniai
A	321	115
B	69	31

10 lentelė. Rašymo testo variantų pasirinkimas.

Iš 10 lentelės matyti, kad dauguma abiejų grupių mokinių rinkosi rašinio A variantą.

Be rašinio temos įvardijimo, užduoties formuluotėje mokiniams pateikta rekomendacija pagrįsti savo samprotavimus ne tik asmenine patirtimi, visuomenės gyvenimo pavyzdžiais, bet ir kultūriniu kontekstu; pateikiant savo požiūrį pristatyti ir kitas galimas laisvės sampratas (beje, pastaruoju požiūriu užduotys yra nelygiavertės: A variante papildomai prašoma pristatyti ir kitokias laisvės sampratas, o B variante tokios nuorodos nėra. Pagal testų teoriją, tokios užduočių formuluotės jau nėra lygiavertės. Užduotis rengėjai turėtų geriau jas apgalvoti.). Įvestyje pateikta ir parama mokiniui: žinomų žmonių mintys rašinio tema. Mokiniai rašydami rašinį turėjo galimybę jomis pasinaudoti.

Mokinio buvo prašoma padiskutuoti aktualiomis temomis. Pasirinkus A įvestį, gaunama galimybė išsakyti savo ir kitų žmonių požiūrį į laisvę, polemizuoti, o B įvestyje siūloma samprotauti patvirtinant ar paneigiant pateiktą teiginį apie kultūros tradicijos, istorinės atminties vertybes šiuolaikiniame pasaulyje. Tokio pobūdžio temų ir įvesčių pasirinkimas vertintinas kaip tinkamas:

1. Pateiktos aktualios temos, kuriomis grindžiamas humanistinis ugdymas mokykloje, kuriomis diskutuojama ir žiniasklaidoje. Taigi mokiniai galėjo rašyti apie aktualijas, svarbias visai visuomenei.
2. Temų skirtingumu atsižvelgta į skirtingus rašančiųjų interesus.
3. Abi temos skatina mokinius atsiskleisti kaip asmenybes, parodyti savo vertybių suvokimą.
4. Minėtos temos ir argumentacijos atramos atitinka rašančiojo brandos tarpsnį.

Mokiniai, nusprendę rašyti interpretaciją, galėjo rinktis vieną iš šių tekstų:

- Kristijono Donelaičio poemos „Metai“ ištrauką.
- Vincas Mykolaičio – Putino romano „Altorių šešėly“ ištrauką.
- Vinco Krėvės dramos „Skirgaila“ ištrauką.

Kadangi analizuojamoje tautinių mažumų mokyklų mokinių darbų imtyje rasta tik 1 interpretacija, jos rezultatai toliau nenagrinėjami.

3.2.2.3. Vertinimas

Rašymo testas buvo vertinamas pagal šiuos egzaminų programose nurodytus kriterijus:

- turinio,
- struktūros ir teksto vientisumo,
- kalbinės raiškos,
- kalbos normų laikymosi.

Būta ir papildomų kriterijų: esant nepakankamam žodžių skaičiui, menkam mokinio raštingumui, fakto klaidoms, surinktų taškų skaičius atitinkamai mažinamas.

Kaip jau buvo minėta, LGKBEP ir LVKBEP nurodomi tokie patys keturi rašymo užduoties vertinimo kriterijai. Tačiau kiek skiriasi jų vertė. 11 lentelėje pateikti duomenys rodo, kokius kriterijų svorius numato kiekviena aptariama programa.

Kriterijai	Lietuvių gimtosios kalbos egzaminas. Svarba taškais	Lietuvių valstybinės kalbos egzaminas. Svarba taškais
I. Turinys (tema, pagrindinė mintis ir ją pagrindžiantys teiginiai; teiginių argumentavimas, aiškinimas; kitų požiūrių vertinimas, polemizavimas)	18	10
II. Teksto struktūra ir vientisumas (įžanga ir pabaiga; teksto vientisumas, nuoseklumas, dėstymo pastraipų struktūra)	8	10
III. Kalbinė raiška (bendrųjų stiliaus reikalavimų laikymasis, stilistinio registro paisymas)	10	10
IV. Kalbos normų laikymasis (rašybos, skyrybos, gramatikos, žodyno taisyklių ir normų laikymasis)	16	20
Iš viso taškų	52	50
Taškų sumos svarba procentais	50	50

11 lentelė. Rašymo kriterijų svarba lietuvių gimtosios ir valstybinės kalbos egzaminų programose.

Iš 11 lentelės matyti, kad visiškai sutampa abiejų aptariamų egzaminų rašymo užduoties taškų svarba procentais. Panašus ir bendras taškų skaičius. Išsiskiria taškų proporcijos pagal 3 kriterijus. Gimtosios lietuvių kalbos rašymo užduoties kriterijuose numatyta net 8 taškais didesnė turinio vertė, mažiau svorio teikiama struktūrai ir kalbos normų laikymuisi. Rengiant vienodą egzaminą labai svarbu apgalvoti bendrus vertinimo kriterijus. Šiuo požiūriu, atrodo, būtų tikslinga ir prasminga pasiremti gimtosios lietuvių kalbos testuotojų patirtimi ir turinio vertinimui suteikti daugiau svarbos. Abejotina, ar tiek daug taškų valstybinės lietuvių kalbos egzamino kriterijuose verta skirti kalbos normų laikymuisi. Kaip rodo ankstesnių metų egzaminų ir bandymų patirtis, būtent šis kriterijus labiausiai skiria lietuviškų ir nelietuviškų mokyklų mokinius. Tad jam suteikti ir skirtinga svorį, galintį dar labiau nulemiantį prastesnius tautinių mažumų mokyklų mokinių rezultatus, yra netikslinga. Tačiau visa tai – platesnių diskusijų (o ne šios analizės) objektas.

Teisingai atlikę rašymo testą, t. y. maksimaliai įvertinti pagal visus kriterijus, mokiniai galėjo surinkti 52 taškus. Deja, daugelis tautinių mažumų mokyklų mokinių surinko tik pusę ir mažiau galimų taškų. Kodėl? Panagrinėkime bandomojo egzamino rašymo testo rezultatus pagal atskirus kriterijus.

3.2.2.4. Rašymo testo rezultatai pagal kriterijus

Turinio kriterijus. Pagal turinio kriterijų rašymo testo sunkumas 47,26. Kitaip tariant, atskleisti pasirinktos temos turinį mokiniams buvo normaliai sunku. Tačiau skiriamoji užduoties geba menka – 17,68 proc. Kaip pasiskirstė mokinių rezultatai pagal atskirus turinio kriterijaus aspektus ir pagal rašinio varianto A ir B pasirinktį, parodyta 12 lentelėje.

Taškai	Tema, pagrindinė mintis ir ją pagrindžiantys teiginiai. A variantas	Tema, pagrindinė mintis ir ją pagrindžiantys teiginiai. B variantas	Teiginių argumentavimas, aiškinimas. A variantas	Teiginių argumentavimas, aiškinimas. B variantas	Kitų požiūrių vertinimas, polemiskumas. A variantas
0	21,23	78,08	21,23	78,77	55,48
1	23,97	6,16	22,60	4,79	40,41
2	50,00	13,01	41,10	9,59	4,11
3	4,79	2,05	13,01	6,16	netaikomas
4	netaikomas	0,68	2,05	0,68	netaikomas
sunkumas	46,12	10,27	38,01	9,04	24,32
Skiriamoji geba	11,36	2,84	17,05	4,09	12,50

12 lentelė. Mokinių rezultatai pagal turinio kriterijaus aspektus.

Iš 12 lentelės matyti, kad mokiniams geriau sekėsi atskleisti A varianto temos pagrindinę mintį ir ją pagrįsti: šiuo požiūriu A varianto užduoties sunkumas 46,12, o B – 10,27. Nors nė vienas, rašęs A variantą, aptariamą požiūriu nesurinko maksimalių 4 taškų, tačiau 3, 2, ir 1 taškai atitinkamai buvo skirti 75, 70 proc. mokinių. Pasirinkusieji B variantą sunkiau susidorojo su užduotimi – net 78,08 proc.

nesurinko nė vieno taško. Tas pats pasakytina ir apie teiginių argumentavimo aspektą. Kitaip tariant, A variantas mokiniams pasirodė gerokai lengvesnis. Turbūt galima teigti, kad A variantas mokiniams galėjo būti patrauklesnis dar vienu požiūriu: čia jau įvestyje buvo pateiktas dar vienas nurodymas – pristatyti įvairias laisvės sampratas. Jau buvo minėta, kad antrame užduoties variante tokios minties gairės pateikta nebuvo. Taigi tiems mokiniams, kurie rinkosi A variantą, jau iš karto buvo sudarytos sąlygos geresniam atsakymui, suteikta daugiau pagalbos. Ne eksperimentuojamame, o veikiančiame teste tokių nelygių galimybių būti neturėtų. Kita vertus, abejonių kelia ir vertinimo instrukcija: A varianto turinio kriterijus išskaidytas į tris aspektus, o už išplėtotą minėtą minties gairę skirti 2 taškai. Kitaip tariant, mokiniui pasakyta konkrečiai, ką jis turi parašyti, ir už tai skirta taškų – subjektyvus turinio vertinimas pakankamai objektyvizuotas. B variante mokiniui aptariamo pobūdžio pagalbos nepateikta, o minėti 2 taškai pridedami prie kitų to paties kriterijaus aspektų. Kadangi rašinio turinys – gana subjektyviai vertinama rašinio dalis, mokiniams, pasirinkusiems B variantą, galėjo būti sunkiau surinkti tuos 2 taškus. kaip jau buvo minėta, realiai veikiančiame teste tokių nelygių galimybių (tiek užduoties, tiek vertinimo kriterijų požiūriu) būti neturėtų.

Tipiški turinio trūkumai buvo kelių rūšių. Kaip jau buvo galima suprasti iš užduoties formuluotės, šaltiniai, padedantys argumentuotai atsakyti į temos klausimą, galėjo būti patys įvairiausi, t. y. tie, kuriuos mokinys geriausiai išmano. Mokiniai rėmėsi skaitytomis literatūros kūrinių (J. Biliūno apsakymu „Ubagas“, J. Grušo drama „Meilė, velnias ir džiazas“, J. Ivanauskaitės apysaka „Mėnulio vaikai“, V. Krėvės apsakymu „Skerdžius“, V. Kudirkos eilėraščių „Tautinė giesmė“, A. Mickevičiaus kūrinių, Šatrijos Raganos apsakymu „Irkos tragedija“, B. Vilimaitės novele „Draugystės anatomija“ ir kt.), istoriniais įvykiais, savo gyvenimo patirtimi. Vis dėlto klaidų neišvengta. Kai kurie mokiniai painiojo istorinių įvykių veiksmo vietą, kūrinio žanrą, autorių ir pan. Akivaizdu, kad tautinių mažumų mokyklų mokiniams vis dar trūksta tvirtų gebėjimų orientuotis istorinėje arba kultūrinėje epochoje, atrodo, kad per pamokas pakankamai dėmesio nėra skiriama kūrinio autoriaus arba žanro pristatymui. Į tai atkreiptinas tautinių mažumų mokyklų mokytojų dėmesys.

Daugelyje rašinių atsakymai nemotyvuoti arba motyvuoti menkai: vengiama paaiškinimo arba peršokama nuo vienos minties prie kitos. Šios klaidos rodo, kad kai kurie mokiniai dar negeba parinkti svarių argumentų savo nuomonei pagrįsti. Taigi kandidatus reikėtų pamokyti aiškiai atskirti, kur yra nuomonė, o kur – argumentas. Atkreiptinas dėmesys, kad kartais mokinys, formaliai naudodamas priežasties ir pasekmės ryšius nusakančius jungtukus, nebeatikrina, ar iš nurodytos priežasties gali būti kildinama tam tikra pasekmė. Mokytojams vertėtų daugiau dėmesio skirti detaliam mokinių rašinių analizei ir atitinkamoms teksto supratimo užduotims.

Išanalizavus rašinių turinį, susidaro išpūdis, kad gana daug mokinių geba atsakinėti į probleminį klausimą, noriai samprotauja aktualiomis temomis, pasiremdami savo asmenine patirtimi arba literatūros kūrinių. Vis dėlto kai kuriems mokiniams trūksta gebėjimo įterpti į tekstą argumentus, pasinaudoti įvairesniais šaltiniais, giliau pasvarstyti ir apibendrinti. Visa tai turėtų būti tikslingiau lavinama pamokose.

Struktūros ir teksto vientisumo kriterijus. Šis kriterijus dar buvo išskaidytas į dvi dalis: atskirai vertinta rašinio įžanga bei pabaiga ir teksto nuoseklumas, vientisumas, dėstymo pastraipų struktūra.

Kiek abejonių kelia nuoseklumo siejimas su dėstymo pastraipomis. Juk tekstas turi būti nuoseklus nuo pavadinimo iki paskutinio sakinio. Taigi būsimų vertinimo kriterijų rengėjams siūlytina pagalvoti, ar neverta nuoseklumą skirti kaip atskirą struktūros kriterijaus aspektą. Žinoma, tai tik rekomendacija. Toliau rezultatai apžvelgiami pagal atskirus aptariamo kriterijaus aspektus.

Įžanga ir pabaiga. Šiuo teksto struktūros kriterijaus aspektu užduoties sunkumas – 48,63, skiriamoji geba – 26,52. Statistinė analizė rodo, kad mokiniai geba kurti reikiamos struktūros įžangą ir pabaigą. Iš galimų surinkti trijų taškų du taškai buvo skirti 41,78 proc. mokinių, o vienu tašku įvertinta net 50 proc. mokinių. Aukščiausius ir žemiausius vertinimus – 3 ir 0 taškų gavo po 4,11 proc. mokinių.

Visi mokiniai stengėsi parašyti rašinio įžangą, taigi jau suvokta pradžios būtinybė. Daugelis sukūrė ir pabaigą. Tačiau ne visų įžangos ir pabaigos pastraipos yra tinkamos, rišlios, glaudžiai susijusios su tuo, kas rašoma dėstyme. Kai kuriuose darbuose rašinys paliekamas be apibendrinamųjų sakinių. Šios klaidos rodo, kad mokytojai turėtų ugdyti gebėjimą apibendrinti ir pabaigos pastraipą glaudžiai sieti su ankstesnėmis, tekste išdėstytomis mintimis bei pamokyti atskirti argumento pastraipą nuo bendresnio, abstraktesnio samprotavimo vieneto.

Teksto nuoseklumas, vientisumas, dėstymo pastraipų struktūra. Dėstymo nuoseklumo ir teksto vientisumo kriterijaus atžvilgiu testo sunkumas – 45,48. Taigi artimas normai. Skiriamoji geba –

18,18. Kitaip tariant, statistinė analizė rodo, kad vertinamos imties mokinių šis struktūros aspektas nediferencijavo. Detalesnė statistika rodo, kad mokiniai pagal gautų taškų skaičių pasiskirstė taip: daugiausia – 4 taškus – surinko 17,12 proc., trimis taškais buvo įvertinta 24,66 proc. mokinių; 2 taškai už dėstymo pastraipų struktūrą buvo skirti 33,56 proc. mokinių. Vienu tašku įvertinta 17,81 proc. mokinių darbų, o 0 taškų skirta 6,85 proc. mokinių.

Struktūros, teksto vientisumo klaidas galima padalyti į dvi grupes: kuriamos netinkamos pastraipos ir dažnai parenkamos netikslios jungimo priemonės. Apskritai pastraipomis tekstai skaidomi gana sėkmingai, tačiau pasitaiko neišplėtotų pastraipų, kartais autoriui sunku išvelgti naujos minties pradžią ir ją parodyti atskira pastraipa. Apibendrinant tenka konstatuoti, kad nors daugelis mokinių geba skaidyti tekstą į pastraipas, tačiau turėtų būti labiau ugdomi gebėjimai parinkti tinkamas siejimo priemones. To galima pamokyti drauge su mokiniais redaguojant rašinius.

Kalbinės raiškos kriterijus. Šiuo požiūriu 0,68 proc. mokiniams buvo skirtas maksimalus įvertinimas, o 4,11 proc. – minimalus. Šis rodiklis liudija, kad dalis mokinių neįsiviešo žodžio reikšmės niuansų ir vartojimo konteksto, jų žodynas yra skurdokas, jie nesugeba parinkti tinkamo stiliaus. Vis dėlto daugiau nei pusė mokinių (sunkumas 56,23 proc.) surinko nuo 3 iki 7 taškų, o tai rodo, kad darbai pagal šį kriterijų vidutiniškai arba geri.

Žodyno netikslumas – tai rodiklis, kad mokiniai dar mažai skaito lietuviškai ir turbūt dėl to nemoka pasirinkti reikiamo žodžio, parašyti stilingo sakinio ir stiliaus atžvilgiu vientiso rašinio. Rašiniams būdingas tų pačių žodžių vartojimas, neretai neieškoma ar nerandama žodžiams sinonimų. Gan dažnos klaidos – netinkamai pavartoti žodžiai. Daug kur žodžiai kartojami netikslingai, ne siekiant sukurti tinkamą meninį periodą, o tik todėl, kad trūksta raiškos priemonių. Ypač įkyriai kartojami įvardžiai.

Kalbos normų laikymosi kriterijus. Rašymo užduoties rezultatai pagal šį kriterijų rodo, kad gramatikos, rašybos ir skyrybos taisyklingumas tebėra didžiausia mokinių raštingumo problema. Užduotis sunkumas atsižvelgiant į kalbos normų laikymosi kriterijų 4,24. 0 taškų buvo įvertinta net 85,62 proc. mokinių ir tik 0,68 proc. mokinių darbų buvo įvertinta 11 taškų iš galimų 16. Tai rodo, kad taisyklingos rašybos pagrindai nėra tinkamai suformuoti.

Kokios klaidos mokinių daromos dažniausia? Nemažai mokinių neįsiviešo derinti linksnių galūnių: neskiria galininko nuo įnagininko, galininko nuo vardininko, vardininko nuo šauksmininko ir pan. Daugelis mokinių nemoka derinti dvejetainių linksnių. Pasitaikė netinkamų veiksmažodžio laikų, asmens formų ir pagrindinių veiksmažodžių formų. Labai daug klaidų padaryta vartojant dalyvius, pusdalyvius, padalyvius. Nemaža dalis mokinių netiksliai vartoja žodžių darybinius formantus – priešdėlius arba priesagas. Be to, mokiniai neretai klydo ten, kur reikėjo sintaksės žinių: nemaža jų dalis nemokėjo pavartoti nuolaidos, sąlygos, tikslo, aplinkybės ir kito tipo sakinių. Taigi savarankiškai rašydami tekstą mokiniai užmiršta išmoktas taisykles, kurias gerai taiko kalbos vartojimo teste laikydami lietuvių valstybinės kalbos brandos egzaminą. Gramatikos klaidas išsitaisyti mokiniai galėtų būti mokomi redaguojant tekstus, ugdant savarankiško rašymo įgūdžius.

Rašybos ir skyrybos klaidos taip pat labai įvairios. Matyti, kad mokiniams sunki kirčiuotų ilgųjų ir trumpųjų balsių, ir nekirčiuotų ilgųjų ir trumpųjų balsių rašyba. Jie taip pat painioja balsių ir dvibalsių e, è ir ie, o ir uo rašybą. Daroma daug klaidų rašant žodžius su balsių kaita šaknyje. Vis dar sunki žodžių rašymo kartu ir skyriumi rašyba. Dažnokai mokiniams sunku skirti įterpinius: *be abejo, pavyzdžiui, aišku, mano manymu* ir kt., šalutinius sakinius. Klystama sakiniuose su jungiamaisiais žodžiais *kad* arba *jog, ar, kuris* ir pan. Sunkiai įveikiama ir sudėtinių sakinių, ir vienaarūšių sakinio dalių skyryba. Vis dar kelia problemų kreipinio bei išplėstinių pažyminių po pažymimojo žodžio skyryba.

Taigi kalbos normų laikymosi kriterijaus rezultatai rodo, kad mokiniams vis dar trūksta gramatikos, skyrybos ir rašybos įgūdžių, jie dar nesuformavę redagavimo gebėjimų, kurie padėtų įveikti bent jau nesistemines klaidas. Šių dalykų išmokti galima nuoseklesniais skyrybos bei rašybos pratimais.

3.2.2.5. Išvados ir rekomendacijos

Apibendrinant rašymo testo analizę, galima teigti, jog, viena vertus, pagal visus: turinio ir struktūros, stiliaus, kalbinės raiškos, kalbos normų laikymosi – kriterijus, tokio pobūdžio užduotis tinkama ir lietuvių valstybinės kalbos besimokančių mokinių gebėjimams matuoti. Aptariamoji užduotis akivaizdžiai rodo, kad mokiniai turi gebėjimų parašyti samprotaujamo pobūdžio tekstą: gali remtis savo patirtimi, skaitytais kūrniais, duota įvestimi ir kitais šaltiniais. Mokiniai jau turi gebėjimų apibendrinti, svariai argumentuoti, atrinkti ir pavartoti tikslias ir įvairias jungimo priemones.

Kita vertus, analizė atskleidė, kad laikytis kalbos normų tautinių mažumų mokyklų mokiniams vis dar labai sunki užduotis. Mokinių labai silpnai taikomos rašybos ir skyrybos, gramatikos žinios bei kompensavimo strategijos renkantis leksines raiškos priemones. Sustiprinti šiuos gebėjimus galėtų padėti įvairios pratybos, redagavimo pagrindai ir sisteminga skaitomų tekstų analizė.

IV. 2006 M. ir 2007 M. BANDYMŲ REZULTATŲ PALYGINIMAS

Kaip jau buvo minėta, 2006 m. kovo mėn. buvo atliktas vienodo turinio valstybinio lietuvių kalbos brandos egzamino bandymas. Savo struktūra ir turiniu bandytas testas buvo panašus į 2007 m. užduotį. Tai leidžia palyginti abiejų bandymų rezultatus ir pateikti išvagalę, kuria linkme vyksta abiejų tikslinių mokinių grupių gebėjimų kokybės raida.

Iš 13 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kiek skiriasi 2006 m. ir 2007 m. bandytų skaitomo teksto suvokimo užduočių rodikliai.

Rodikliai	2006 m. bandymas		2007 m. bandymas	
	Lietuviškų mokyklų mokiniai	Tautinių mažumų mokyklų mokiniai	Lietuviškų mokyklų mokiniai	Tautinių mažumų mokyklų mokiniai
Testo sunkumas	58,16	44,36	44,54	33,83
Testo skiriamoji geba	39,13	36,77	36,95	34,62

13 lentelė. Bandomųjų užduočių skaitymo testo rodikliai.

Akivaizdžiai matyti, kad 2006 metų užduotis tiek lietuviškų, tiek tautinių mažumų mokyklų mokiniams buvo lengvesnė. Kadangi ši analizė skirta išvelgti tautinių mažumų mokyklų mokinių rezultatų priežastis, nesiimama spręsti, kokie veiksniai lėmė tai, jog lietuviškų mokyklų mokiniams ši kartą užduotis pasirodė esanti sunkesnė. Tačiau galima manyti, kad tautinių mažumų mokyklų abiturientams aptariamą užduotį sėkmingai įveikti buvo sunkiau dėl to, kad ji buvo rengta ne pagal LVKBEP, o pagal LGKBEP. Be to, nebuvo subalansuotas kiekvienai mokinių grupei (stipriųjų, vidutinių gebėjimų, silpnųjų) skirtų klausimų skaičius. Taigi negalima teigti, kad 2007 m. bandytos teksto supratimo užduoties ir jos rezultatų analizė pagrindžia, jog tautinių mažumų mokyklų abiturientų gebėjimai nutolo nuo lietuviškų mokyklų mokinių gebėjimų. Tiesiog testas buvo parengtas ne tikslingai matuoti tautinių mažumų mokinių skaitomo teksto supratimo gebėjimus. Įdomu pastebėti tai, kad 2006 m. su abiem tikslinėms grupėms susijusių testo sunkumo rodiklių skirtumas buvo 13,80, o 2007 m. – 10,71. Taigi net ir bandydami atlikti tikslingai lietuviškų mokyklų abiturientams skirtą skaitomo teksto supratimo testą tautinių mažumų mokyklų mokiniai pademonstravo gebėjimus, artimesnius gimtakalbiams nei rodė 2006 m. statistika.

14 lentelėje pateikti duomenys rodo, kiek skiriasi 2006 m. ir 2007 m. bandytų rašytinio teksto kūrimo užduočių rodikliai.

Rodikliai	2006 m. bandymas		2007 m. bandymas	
	Lietuviškų mokyklų mokiniai	Tautinių mažumų mokyklų mokiniai	Lietuviškų mokyklų mokiniai	Tautinių mažumų mokyklų mokiniai
Testo sunkumas	43,11	24,53	42,28	32,34
Testo skiriamoji geba	50,16	38,68	38,51	22,95

14 lentelė. Bandomųjų užduočių rašymo testo rodikliai.

Iš 14 lentelės akivaizdžiai matyti, kad testo sunko rodikliai lietuviškų mokyklų kontekste yra labai panašūs. Tačiau tautinių mažumų mokyklų abiturientams 2007 m. rašytinio teksto kūrimo užduotis pasirodė gerokai lengvesnė nei analogiška 2006 m. Tai rodo kelis dalykus. Pirmiausia, kaip jau buvo aptarta 3.2.2.4 skyriuje, ryškėja geresni tautinių mažumų rašytinio teksto kūrimo gebėjimai (ypač turinio, struktūros požiūriu). Antra, į 2006 m. kriterijus buvo įtrauktas žodingumo aspektas, kuris savo prigimtimi iš anksto lėmė aptariamą požiūriu prastesnius negimtakalbių mokinių rezultatus. Taigi galima teigi, kad 2007 m. atlikta teisinga ir tikslinga kriterijų korekcija. Tai galėjo turėti įtakos objektyvesniems rezultatams.

Taigi palyginus 2006 m. ir 2007 m. bandytų testų pagrindinius duomenis, būtų galima teigti, kad:

1. Ne pagal LVKBEP parengtos užduotys negali būti atliktos sėkmingai, todėl spręsti apie tautinių mažumų mokyklų mokinių skaitomo teksto supratimo gebėjimų kokybę, lyginant ją su 2006 m. bandymų rezultatais, negalima.
2. Tautinių mažumų mokyklų abiturientų rašytinio teksto kūrimo gebėjimai yra pagerėję, be to, parengti ir tinkamesni vertinimo kriterijai.

Galima daryti prielaidą, kad toliau lietuviškose ir tautinių mažumų mokyklose kryptingai dirbant pagal vienodinamas programas, skiriant vienodą pamokų skaičių ir pan. įmanoma suartinti abiejų tikslinių grupių komunikavimo lietuvių kalba gebėjimų kokybę. Žinoma, tikrinant gebėjimus būtina užtikrinti testų kokybę.

V. BENDROSIOS IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

5.1. Formalioji bandomosios užduoties charakteristika

Atlikus analizę paaiškėjo, kad bandomosios užduoties formalieji parametrai iš esmės atitinka lietuvių valstybinės kalbos brandos egzamino reikalavimus skaitymo ir rašymo testams: testų tipai, tekstų pobūdis, žanrai, kuriamo rašytinio teksto tipas, rašymo testo svarba yra vienodi. Esminiai skirtumai:

- skaitomo teksto suvokimo svertinė vertė didesnė nei numato LVKBEP, tačiau eksperimentui tai nekliudė;
- skaitomų tekstų apimtis 105 žodžiais didesnė, nei numato LVKBEP; tai nėra labai didelis skirtumas, tačiau rengiant ne eksperimentinę užduotį reikėtų apimties reikalavimo laikytis griežčiau, nes tekstų apimties parametras tiesiogiai susijęs su laiku, skirtu užduočiai atlikti;
- mokiniai turėjo parašyti ilgesnį tekstą – LVKBEP numato 250–300 žodžių rašinį; tik reiktų nepamiršti, kad ilgesnio rašinio reikalavimas susijęs su laiko veiksnium, kuris turėtų būti labai atidžiai įvertintas;
- siūlomas antras rašymo užduoties variantas – grožinio teksto interpretacija, nenumatomas LVKBEP, tačiau mokiniai turi galimybę jo nesirinkti. Žinoma, nerekomenduotina, kad ne eksperimento metu, o realiame teste būtų du tokio pobūdžio rašymo užduoties variantai, kurių vienas iš karto atveria daugiau pasirinkimo galimybių vienai iš tikrinamųjų grupių, užkirsdamas galimybę rintis kitai, kuri pagal mokyklos *Bendrašias programas* neturi išugdytų atitinkamų gebėjimų.

Atsižvelgus į visas pastabas galima daryti išvadą, kad bandomoji gimtosios lietuvių kalbos brandos egzamino užduotis pagal formaliuosius požymius buvo tinkama (nors nevisai atitiko LVKBEP) *eksperimento būdu* tikrinti tautinių mažumų mokyklų mokinių du komunikavimo lietuvių kalba gebėjimus.

5.2. Rekomendacijos testų rengėjams

Lietuvių gimtosios ir valstybinės kalbos brandos egzaminų programose pateikti skaitomo teksto supratimo ir rašytinio teksto kūrimo gebėjimai iš esmės sutampa, tačiau programos skiriasi tuo požiūriu, kad iš lietuviškų mokyklų mokinių reikalaujama gebėti tinkamai vartoti kalbotyros ir literatūrologijos sąvokas, daugiau dėmesio skiriama kultūros kontekstui. Rengiant bendrą užduotį, kuri turėtų derėti su abiejų tikslinių grupių programomis, pastarųjų gebėjimų tikrinimo turėtų būti atsisakyta, kitaip egzaminų rezultatai iš anksto galėtų būti nulemti lietuviškų mokyklų mokinių naudai. Taip ir atsitiko aptariamo bandymo atveju.

5.2.1. Skaitomo teksto supratimo užduotis

Viena vertus, skaitomo teksto supratimo testo klausimai apėmė ne visus LVKBEP numatytus gebėjimus. Testavimo teorijos darbuose rekomenduojama aprėpti visus programose nurodytus gebėjimus. Kita vertus, jau klausimų pasiskirstymas pagal gebėjimus leidžia daryti prielaidą, kad testas tautinių mažumų mokyklų abiturientams galėjo būti nelengvas, nes net 5 klausimais tikrinama, kaip

mokiniai geba daryti išvadas, 3 – kaip pasirengę aiškinti potekstę. Kaip rodo ankstesnių metų tyrimai ir valstybinės lietuvių kalbos brandos egzaminų analizės, tokio pobūdžio klausimai mokiniams kelia daugiausia sunkumų. Kita vertus, keturi klausimai: 7, 11.2, 14.2 ir 14.3 – liko už valstybinės lietuvių kalbos programoje numatytų gebėjimų ribų. Taigi galima spėti, kad atsakymai į šiuos klausimus negalėjo būti tinkamos kokybės. Vadinasi, jau pačios užduoties buvo nulemti prastesni negimtakalbių grupės mokinių rezultatai.

Analizė atskleidė, kad skaitomo teksto supratimo užduotis buvo orientuota stipriesiems mokiniams. Tai analizės autorėms buvo aišku dar neturint statistinės analizės rezultatų, o analizuojant klausimus ir galimus atsakymus į jos. Statistinė analizė prielaidą tik patvirtino. Silpnieji mokiniai susidorojo su 3 klausimais (3, 8, 10). Vidutinių gebėjimų mokiniai sėkmingai įveikė tik 5 klausimus (1, 2, 3, 5, 6,) o stipriesiems mokiniams teko net 11 klausimų. Taigi tokios proporcijos rodo, kad testas sunkus. Realiame teste (ne vykdomame eksperimento tvarka) tokių proporcijų (kaip ir neatitikties VLKBEP programai) būti neturėtų.

Be to, tenka pridurti, kad kai kurie testo klausimai buvo parengti netinkamai testų teorijos požiūriu. Konkrečiai kalbama apie 3.1 ir 3.2, 4.1 ir 4.2, 11.1 ir 11.2, 14.1, 14.2 ir 14.3. Paminėti klausimai yra susiję tarpusavyje, taigi neatsakęs vieno mokinis gali neatsakyti ir kito, nes iš esmės nesupranta tos teksto vietos. Tokių klausimų teste būti neturėtų.

5.2.2. Rašytinio teksto kūrimo užduotis

Apibendrinant rašymo testo analizę, galima teigti, jog, viena vertus, pagal visus: turinio ir struktūros, stiliaus, kalbinės raiškos, kalbos normų laikymosi – kriterijus, tokio pobūdžio užduotis tinkama ir lietuvių valstybinės kalbos besimokančių mokinių gebėjimams matuoti. Kita vertus, analizė atskleidė, kad eksperimentui buvo pateikti nelygiaverčiai užduočių variantai: A variante papildomai prašoma pristatyti ir kitokias laisvės samprata, o B variante tokios nuorodos nėra. Pagal testų teoriją, tokios užduočių formuluočių jau nėra lygiavertės. Variantų nelygiavertiškumas akivaizdus ir kriterijuose: pateikti skirtingi turinio kriterijaus aspektai tokio paties pobūdžio rašiniui vertinti. Antrojo varianto turinio kriterijus yra labai objektyvizuotas nei pirmojo. Visa tai gali lemti mokinių rezultatus. Taigi rengėjai turėtų geriau užduotis ir kriterijus apgalvoti.

5.3. Rekomendacijos lietuvių kalbos mokytojams

Apibendrinant skaitomo teksto suvokimo testo rezultatus, galima teigti, kad mokiniams sunkiausi buvo tie klausimai, į kuriuos atsakant reikia:

- rasti netiesiogiai pasakytą informaciją;
- abstrahuoti mintį, nenukrypti į detales;
- apibendrinti ilgesnes teksto atkarpas, visą tekstą;
- suprasti metaforišką kalbėjimą;
- perfrazuoti, o ne cituoti;
- gebėjimų, kurie nenurodyti VLKBEP.

Be to, pastebėta, kad kai kurie mokiniai:

- linkę atsakinėti per plačiai, prirašydami nereikalingų ir net nelogiškų dalykų;
- nemoka tiksliai suformuluoti minties, todėl raiškos dalykai priverčia sukaupti;
- neturi tvirtų aukštesniojo lygio skaitomo teksto supratimo gebėjimų.

Taigi išvardyti dalykai turėtų atsidurti lietuvių valstybinės kalbos mokytojų ir mokinių dėmesio centre. Mokymo procesas turėtų būti pakoreguotas taip, kad mokiniai susiformuotų ir aukštesniojo lygio skaitomo teksto supratimo gebėjimus.

Problemiškiausia ugdymo turinio sritis, kaip atskleidė 2007 m. atlikčių analizė, vis dar yra raštingumas: vis dar nepakankamos kokybės yra tautinių mažumų mokyklų abiturientų kalbinė raiška ir kalbos normų laikymasis. Šiai sričiai turi būti skiriama daugiau dėmesio. Laikytis kalbos normų tautinių mažumų mokyklų mokiniams vis dar labai sunki užduotis. Mokinių labai silpnai taikomos rašybos ir skyrybos, gramatikos žinios bei kompensavimo strategijos renkantis leksines raiškos priemones. Sustiprinti šiuos gebėjimus galėtų padėti įvairios pratybos, redagavimo pagrindai ir sisteminga skaitomų tekstų analizė.

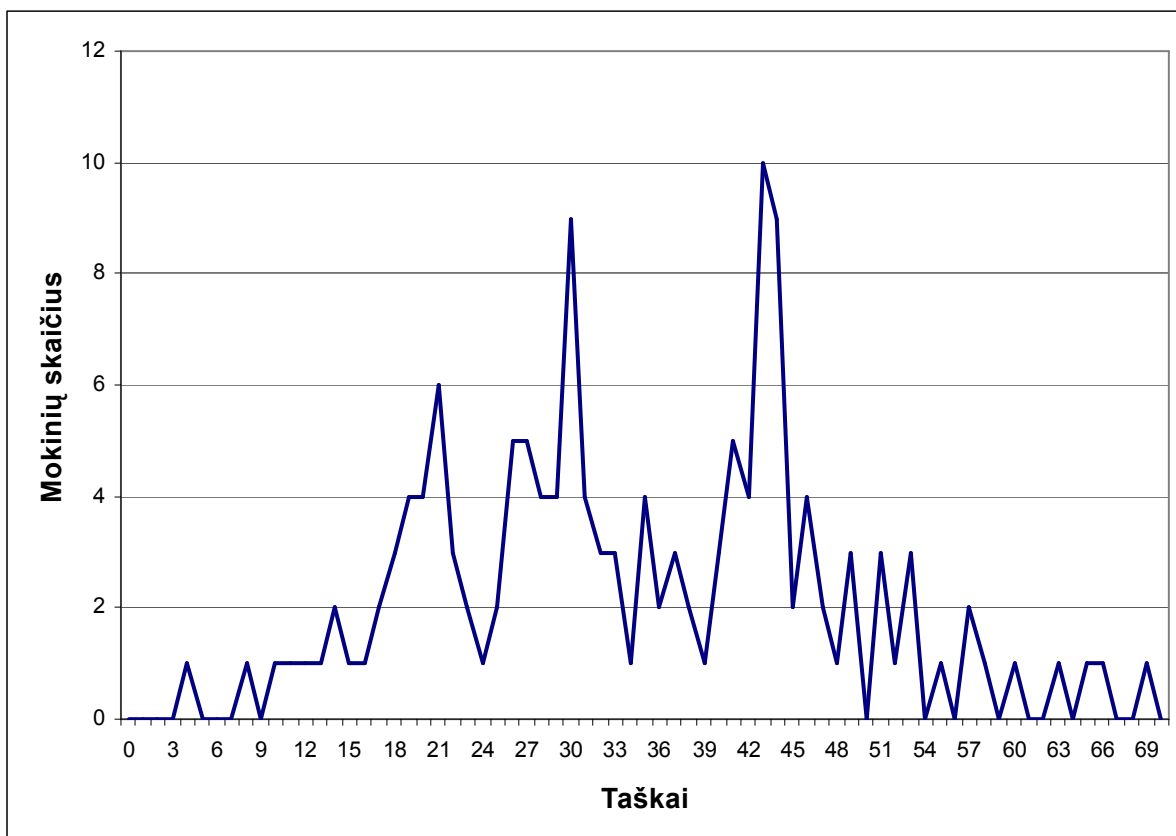
5.4. Rekomendacijos NEC

NEC organizuojant bandymus, skirtus analizuoti vienodo turinio valstybinio lietuvių kalbos egzamino problemas, rekomenduotina užtikrinti užduoties kokybę:

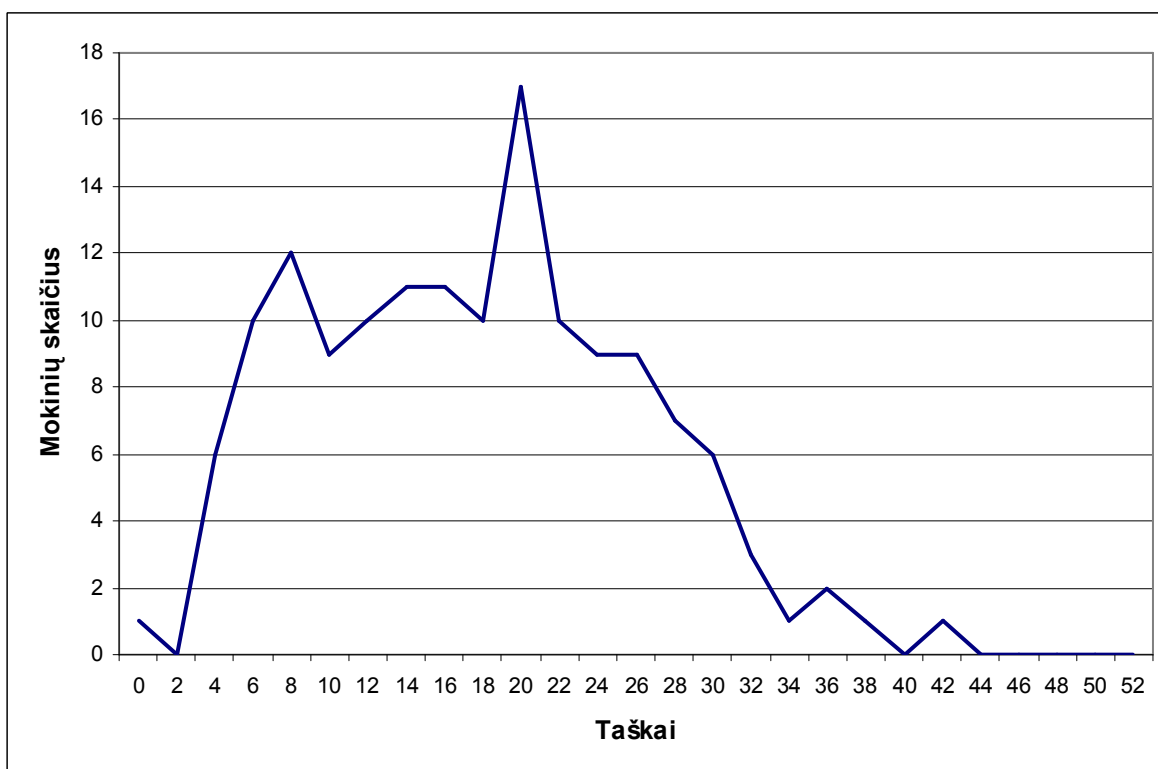
- atitikties egzaminų programoms požiūriu;
- pašalinant išryškėjusius testų rengimo nesklandumus, garantuojant rašymo užduočių variantų lygiavertiškumą;
- tikslingai rengiant vertintojus, kad rezultatų neveiktų vadinamasis „vertintojo efektas“.

Tik tuomet bandymo rezultatai galės būti naudingi ieškant atsakymų į opius klausimus, susijusius su vienodo turinio lietuvių kalbos brandos egzamino problemomis.

1 priedas

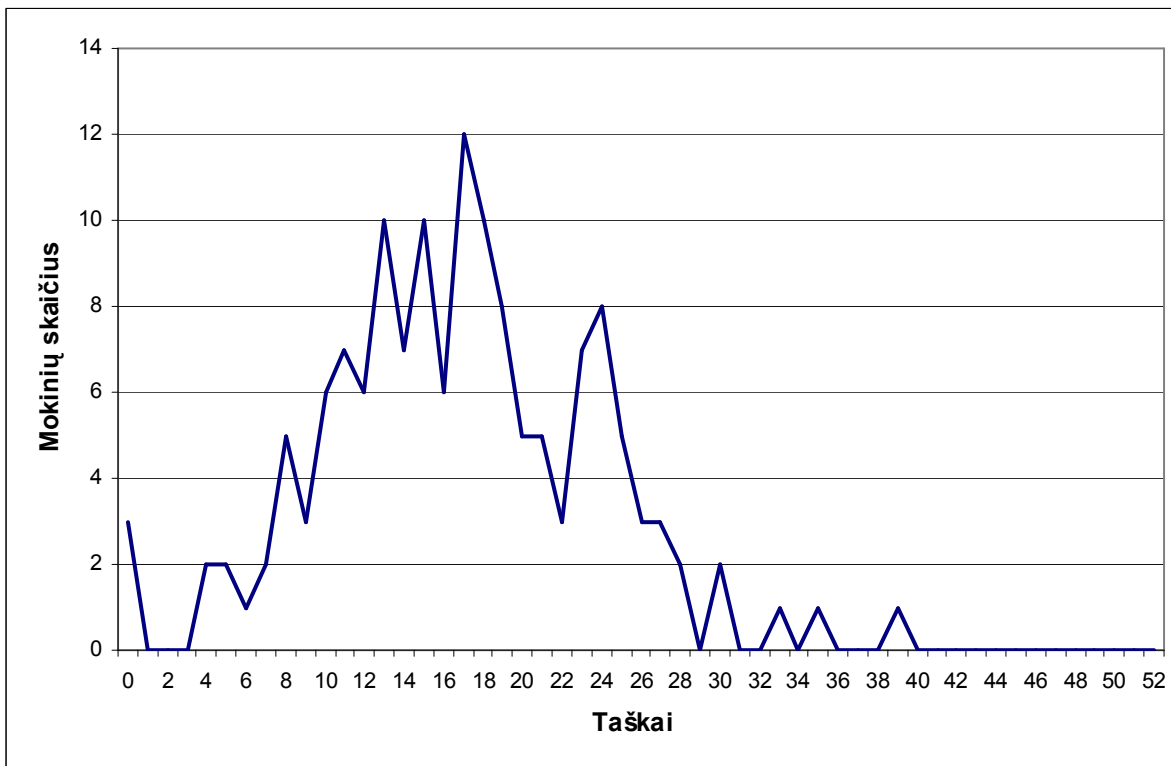

1 diagrama. Bandomąjį lietuvių kalbos brandos egzaminą laikusių mokinių surinktų taškų pasiskirstymas (tautinių mažumų mokyklos)

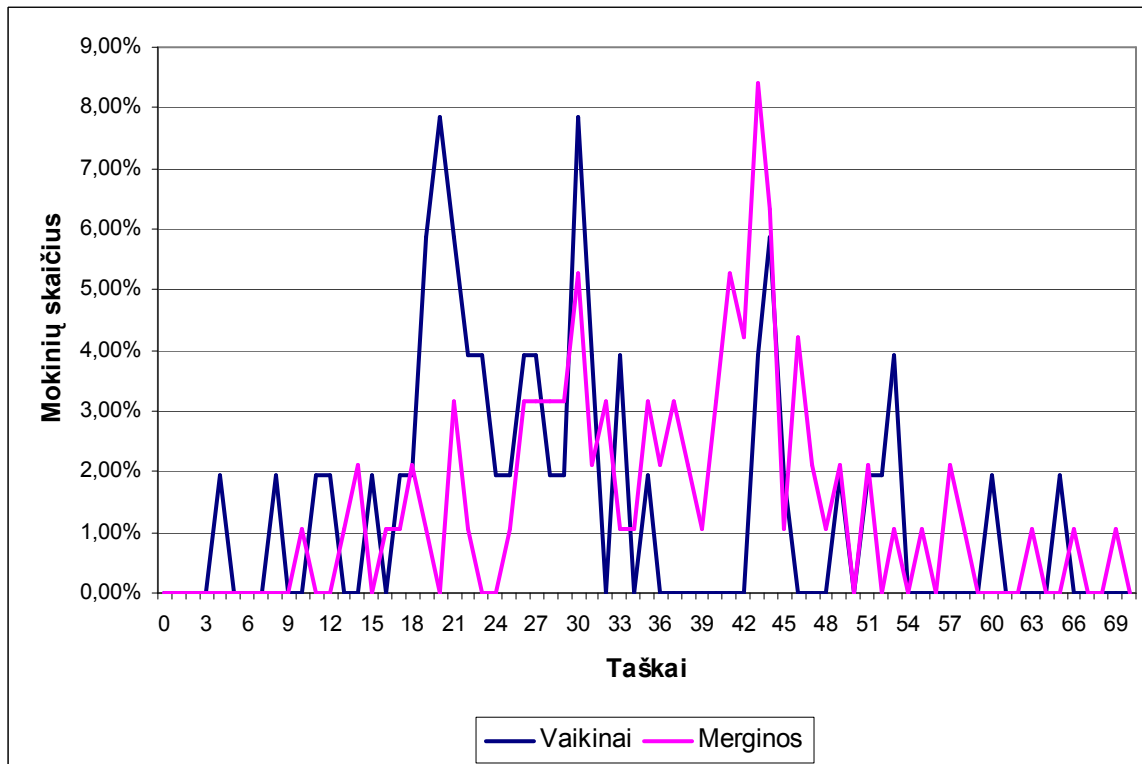

2 diagrama. Skaitymo suvokimo testo taškų pasiskirstymas

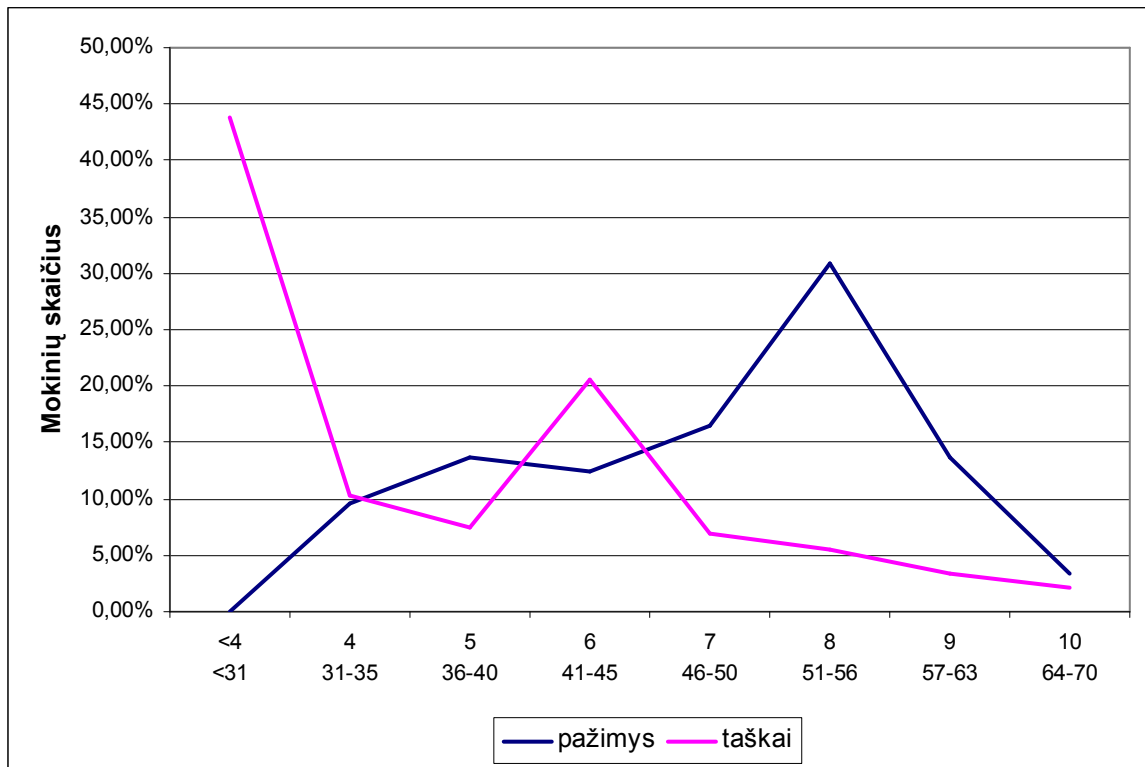

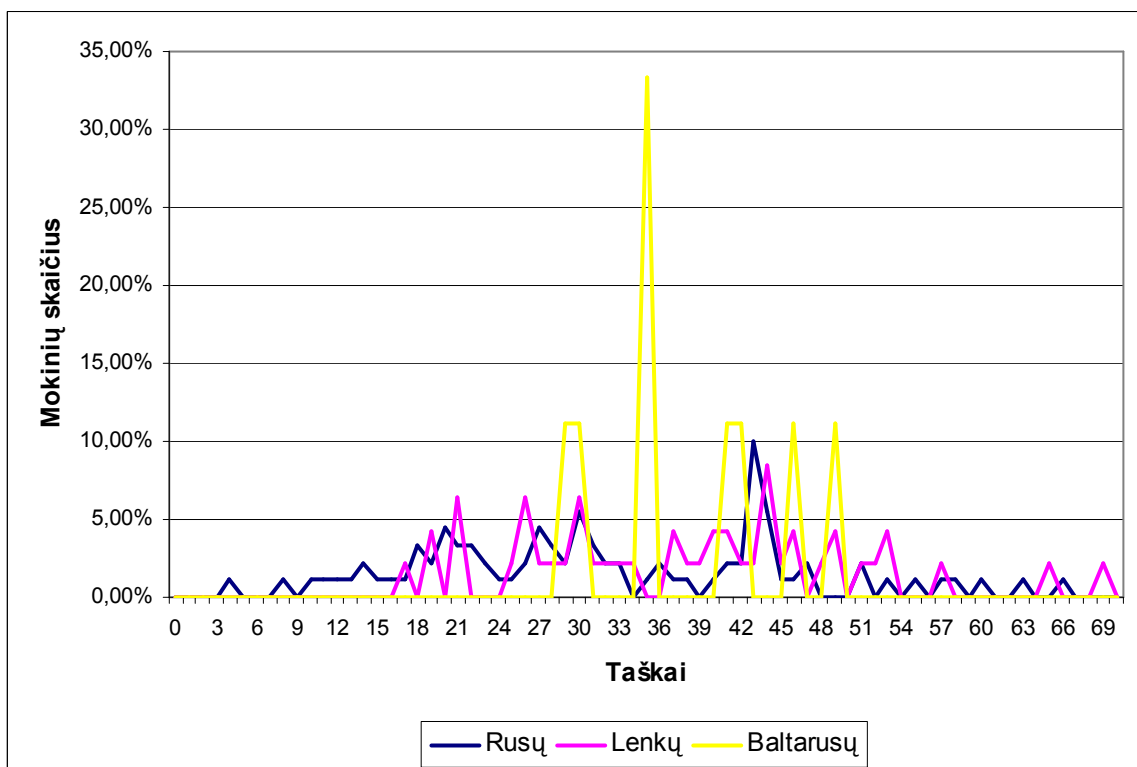
3 diagrama. Rašymo testo taškų pasiskirstymas

4 diagrama. Vaikinių ir merginų rezultatai

5 diagrama. 11 klasės mokinių metinio pažymio ir egzamino rezultatų priklausomumas

6 diagrama. Egzamino rezultatų pasiskirstymas pagal mokyklų mokomąją kalbą